

Мергьяматлу, Регьимлу
Аллагьдин тIварцIелди!

السلام

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА ЛЕЗГИНСКОМ ЯЗЫКЕ

ДАГЪУСТАНДИН МУСУРМАНРИН ДИНДИН ИДАРАДИН ГАЗЕТ

№ 6 (121) июнь 2009 г. / джумаду-ль-ахир – раджаб 1430 г. / Лезги чIалал вацра садра акъатзава. Къимет 15 манат

ЛЕЗГИ «АССАЛАМ» ГАЗЕТДИН 10 ЙИС

ТЕБРИК

10 ЙИС ИСЛАМДИН РЕКЪЕ

Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин, гьакIни кьилди жуван патай за лезги чIалал акъатзавай «Ассалам» газетдин редакциядиз 10 йисан юбилей мубаракзава.

Газет акъатиз башламишай сифте йикъалай кьенин йикъалди ада вичин кьилин макъсад михьи Ислам чукурун авунва. Газетди лезги халкъ диндин рекъай хабардар ва руьгдин рекъай хкажун патал вичин кIвалах хейлин хъсанарнава – ам 12 чин аваз акъудзава, адан тираж артух хъанва, кIелзавайбурухъ галаз алакьаяр мягкемарнава.

Заз гьакIни газетдин ери хъсанарунин карда адан редактор Ярагьмед Ханмегьамедован чалишмишвилер кьилди кьейд ийиз ва генани газет кхъенвай вири подписчикриз чухсагьул лугъуз кIанзава.

Къуй Аллагь-Таалади Ислам вилик тухунин и намуслу карда чаз виридаз куьмек гурай! Амин.

Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин председатель,
Муфтий Агьмад-гьажи АБДУЛАЕВ

Сулейман-гьажи Тегибегов, Кьиблепатав Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил

1998-йисан эхиррилай башламишна за Диндин идарада информациядинни телевиденидин отделда кIвалахзава. Зун атайла, ина "Мир Вашему дому" передача тухузвай журналист рагьметлу Абдула Алишаевни

Гусейн лугъудай оператор кIвалахиз авай. Зи рикIел алама, 1999- йисуз Муфтий Агьмад-гьажиди ва адан заместитель Гьабиб-гьажиди заз эверна лагъана: "Лезги чIалал "Ассалам" газет акъудиз башламишна кIанда". А йисара лезгийрикай отделда тек са зун тир авайди. ЧIехи алимрин буйругъ за жавабдарвилелди къабулна.

Авайвал лагъайтIа, и кIвалах заз акъван таниш тушир, ятIани, чIехибурун эмир

Ярагьмед Ханмегьамедов, редактор

Диндин газетарни журналар Дагъустанда майдандиз сифтени сифте алатай асирдин 90-йисара гьа чIаван СССР-дин Верховный Советди СМИ-рин ва общественный организациондин гьакIиндай Законар къабулайдалай гьугъуьниз пайда жез башламишна. Гьа вахтунда, амай изданийрихъ галаз, Дагъустандин мусурманрин Диндин идарадин «Ассалам» газетни чап ийиз гатIумна. 1998- йисал къведали ам анжах урус ва авар чIалал акъатиз хъана. Ахпа Диндин идарадиз Агьмад-гьажи Абдулаев атайла, ада исламдин СМИ-яр генани вилик тухуниз кьетIен фикир гуз хъана ва вичин вилик «Ассалам» газет Дагъустандин амай чIаларалди акъудунин месэла эцигна.

ВАЖИБЛУ ИНТЕРВЬЮ

Муху Алиев: Вагъабизм – дяведин идеология я

2009-йисан 17 - апрелдиз Дагъустандин Президент Муху Алиева корреспондентар тир Роман Баданиназ (Газета.ру)ва Георгий Шведоваз (Кавказский узел) гайи интервьюдай са чIук

Вагъабизм дяведин идеология хъана. Абурун идеологиядин макъсад Дагъустан Россиядикай хкудун, чеб гъавурда акъазвай жуьредин исламдин гьукуматдин халифат тешкилун; и мурадар кьилиз акъудунин карда жигъад, дяве, гьатта гьакъикъи Исламдиз ибадат ийизвайбурухъни галаз; властдин органрин къуллугъчийрихъ галаз саналди кIвалахуникай кьил къакъудун ва икI мад тир.

Г.Ш.: Чазмалумтирвал, неинки Дагъустанда, гьакI Кеферпатав Кавказдин са жерге республикайрани ихтиярар хуьзвай органрин работникрин кIеви гьерекаври (Дагъустанда тайиндаказ – кьенепатав крарин Министерство) ахтин са гьал арадал гьизва хьи, инсанар абуруз виклеги, терроризмдихъ, экстремизмдихъ галаз женг чIугвазвай лайихлу ксариз хьиз килигзавач, къарши яз, абуру инсанар чпиз яракълудаказ акси акъвазарзава.

Нумрада:

5

ВАН АВУНА

Чулав къуватрин чилина гьат тавурай

8

ЧИР ХЪУН ХЪСАН Я

Шариатдин месэлайра вагъабитрин ягъалмишвал

9

ИСЛАМДИН ОБРАЗОВАНИЕ

Исламдин чирвилерин макан

11

СУАЛ - ЖАВАБ

"АССАЛАМ" ГАЗЕТДА ДИНДИН ПАК КХЫНРИН ТАРЖУМАЯР АВА. ШАРИАТДИ АБУР ЧИРКИН ЧКАЙРАЛ ГАДАРУН КЪАДАГЪА ИЙИЗВА

КУЪН ЖЕМЯТДИН, ЯНИ СУННАДИН АГЪЛИЙРИН (АГЪЛУ-С-СУННА) ПАТАЛ ХЪУХЪ. ВУЖ АБУРУКАЙ ЭЛКЪВЕЙТИА ГЪАМ ЖЕГЪЕННЕМДИЗ АВАТДА

Гъадис

РУГЪАНИЙРИН КЪАЙГЪУЯР

Цийи Борчдал межлис

25 - майдиз Бабаюрт райондин чилел алай Рутулрин Цийи Борч хуьре межлис кьиле фена. Межлисни жезмай къван гзаф инсанар гъакъдайвал ва гьеле капI тийизвайбурувайни къвез жедайвал хуьрун клубда тухудайвал меслят хъана.

Эвелдай хуьрун руководство ва жемят мисклиндал къватI хъана. Диндин идарадай атанвай мугъманар къаршила-

имам Агъмад-гъажиди ачухна ва исламда стхавилин мугъубатдикай ихтилат авуна. Ахпа Рутул районда ДУМД-дин векил Адил-гъажи Ибрагъимова, Дербент райондин Хазархуьрунимам Арсланали-гъажи Куджаева, Мегъарамхуьрун имам Юсуф Къурбанова, ДИУ-дин студент Абдула Ашуралиева жуьреба-жуьре темайрай вяз-насигъатар клелна. Гьелбетда, садани вагъабизмдин тема фикир тагана тунач, адан зиянлувиликай вирида лагъана.

Ахпа жемятдин вилик виликан имам Мурад ва цийи имам Эльдар экъечна. Мурада жемятдивай гьалалвал тIалабна ва Эльдараз имамвал мубаракна. Цийи имамдини вичин хиве тунвай и жавабдар къвалах гъакъсагъвилелди тухуда лагъана гаф гана. Эхирдай хуьрун администрациядин кьил Нияз Давудова ва жемятдин векил Эфенди Джафарова мугъманриз баркаллувилин гафар малумарна.

Къуй и межлис кьиле тухуз куьмек ганвай ва чпин пай кутунвай вирибурулай Аллагъ рази хъурай. Амин!

Ас-Салам-фото

мишайдалай къулухъ анал са шумуд месэляяр къарагъарна. Иллаки хцидаказ акъвазнавай хуьрун имамдин месэла. Идалай вилик йисара мисклинда имамвал авур Мурад-гъажидин ва жемятдин разивилелди цийи имам тайинарна. И жавабдар везифани Исламдин университет акъалтIарнавай, вич гъа и хуьрай тир Эльдар Сулейманован хиве туна. Межлис Бабаюрт райондин

Ас-Салам-фото

Чинаррин хуьре мавлид

30 - майдиз Дербент райондин Чинар хуьрун стадиондал члехи мавлид кьиле фена. Мавлид жезва лагъай хабарди и юкъуз иниз и ва къунши хуьрерай агъзурдав агакъна инсанар, гъакъни маса районрайни алимар къватIна.

Межлисдиз Махачкъаладай кьиле Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил Сулейман-гъажи Тагъибекоев аваз алимин са десте, Дагъустанда тIвар-ван авай мавлидар клелзавай «Нашиду-ль-Ислам» группани атанвай.

Межлис ачухуналди и хуьрун мисклиндин имам Зайнудин-гъажи Къурбанова атанвай мугъманар тебрик авуна ва алимирхъ галаз гуьруьшмиш жедай мумкинвал гунай Аллагъ-Тааладиз шукур гъана. Гъакъни ада чIуру къастар авай къанлуьри яна къейи Дагъустандин муфтийдин заместитель Агъмад-гъажи Тагаеван руьгъдиз дуьа авун тIалабна.

Ахпа лезгийрин арада тIвар-ван авай нашидар лугъузвайди тир Заур Салигъова Къуръандин аятар клелна ва межлис башламиш хъана. Ахпа алими чпин къвалах башламишна. КъватI хъанвайбуру Дагъустандин Муфтийдин заместитель Мугъаммад-гъажи Давудован, Табасаран районда ДУМД-дин векил Абдулмалик-гъажи Мегъамедбекован, Дербент райондин Хазар хуьрун мисклиндин имам, гъа и районда «Ассалам» газетдин векил Арсланали Кужаеван, Дагъустандин исламдин университетдин (ДИУ) муаллим Адиль-гъажи Ибрагъимован, ДУМД-дин даъватдин отделда къвалахзавай Мугъаммад-Закир

Калукрин цийи мисклин

16 майдиз Ахцегъ райондин Калукрин хуьре цийи мисклин ачухунихъ галаз алакълу яз еке межлис кьиле фена.

Ас-Салам-фото

Межлисдал мусурманрин Диндин идарадин ва «Ассалам» газетдин редакциядин векилар, Махачкъаладай, Дербентдай ва маса районрай мугъманар, алимар, имамар хтанвай. Гъакъни Ахцегъ райондин руководстводини и лишанлу вакъиа кваз дакъуна тунач, анай са десте жавабдар руководителарни атана.

Мярекат мисклин эцигунин кар гъиле къунвай хуьрун агъали тир Салигъов Салигъ-гъажиди вичин рахунралди башламишна. Ахпа ада Ахцегъ райондин администрациядин кьил тир Сафидин Мурсаловиз гаф гана ва адани, вичин нубатда, калуквийриз цийи ибадатхана мубаракна.

Лугъун лазим я хьи, мисклин эцигунин харжар, вичин бине Калукрай тир ва эхиримжи йисара Москвада кардик квай Гъабибулаев Азада хиве къуна. Ва Аллагъ рази жедай и къвалах са куьруь вахтунда тамамарна. Жуван хуьрунвийрин вилик Азад стхади вичи авунвай къвалах михьи ниятдалди ва Аллагъ

патал авунвайди малумарна. Идалай къулухъ Дагъустандин Муфтийдин заместитель тир Даудов Мугъаммад-гъажидиз гаф гана. Ада Диндин идарадин руководстводин патай калуквийриз чими саламар агакъарна ва мисклиндин важиблувиликай вяз авуна. Ахпа са сад имамар, къунши хуьрерин векилар рахана. Ара атлуз Заур Салихова ширин ванцелди мавлидар клелзавай.

Лугъун лазим я хьи, калуквийр мягъкем динэгълийр яз гъисаба къазвай жемятрикай сад я. Ина зияратарни ава. Хуьруьз гъахъдайла, Шеки Хан бубадин пIир (Аллагъди адаз рагъметрай) гьалтзава. Санани амачирла ина алимар, клелнавай ксарни амай: Хасемед буба, Гъажи Мугъаммад-Шериф ва мсб. Мисклинар динэгълийрив вахгай сифте йисара рагъметлу Гъажи Мугъаммад-Шерифа эвел Ахцегъа, гуьгъуьнай Калукра имамвал авуна. Адавай тарсар къачур ксари гилани ам разивилелди, дуьаяр ийиз рикел хкизва. Гъажи Мугъаммад-Шерифа Диндин идарадин алимирхъ галаз сих алакълу хуьзвай ва абурун векилрини ам алим хьиз гуьрметдивди къабулзавай. Рагъметлу Муфтий Сайид-Мугъаммад-гъажидин дах Хас Мугъаммад-гъажи мукъвал-мукъвал адан къвализ мугъман жедай. Гилани ада ам рикел хкиз, адакай ва адан дережадикай ихтилатар ахъайзава.

Гъавилияй калуквийрал хъсан ирс агакънава, амуькзавайди адаз къимет гана адал амал авун я. Къуй цийи мисклин себеб хъана абур мадни имандал мягъкем хъурай.

Амин!

Ас-Салам-фото

Юсуфован, Огни шегъердин мисклиндин имам Мугъаммад-Рамазан Раджабован ва масабурун вязерихъ дикъетдивди яб акална. Абуру къе мусурманрин уьмуьрда арадал къвезвай жуьреба-жуьре месэляяр къарагъарна, абур гьалдай рекъер къалурна.

«Ассалам» газетдин редактор Ярагъмед-гъажи Ханмегъамедова вичин рахунра диндин газетдин тарихдикай, гъакъни Дагъустандин исламдин университетдин къвалахдикай лагъана.

Рахунрин арада жемятди санал мав-

лидар клелна. Ахпа «Сельсовет Чинарский» муниципальный тешкилатдин кьил Азад Герейханова вичин рахунра Дагъустандин мусурманрин Диндин идаради тухузвай къвалахдиз еке къимет гана ва хуьрунвийрин патай атанвай мугъманриз чухсагъул лагъана.

Межлисдал къватI хъанвайбуру мавлидар клелна, дуьаяр авуна, эхирдай садакъаяр пайна. Къуй и межлисар тешкилайбуруз ва анра иштирак авурбуруз виридаз Аллагъ куьмек хъуй! Амин!

Чи корр.

Гъадис

УСТАЗ АВАЧИР КАСДИН УСТАЗ ШЕЙТАН ЖЕДА (Абу Язид)

ЛЕЗГИ «АССАЛАМ» ГАЗЕТДИН 10 ЙИС

10 ЙИС ИСЛАМДИН РЕКЪЕ

Сулейман-гъажи Тегъибегов, Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил

1 « кылиз акъудун патал, за макъалаяр лезги члалаз таржума ийиз гатумна. Эхирки са нумра акъудун патал бес къадар гъазур хъайила, за гъили кхъенвай чарар редакциядиз вахгана.

А йисарин "Ассаламдин" кылин редактор Мугъаммад-гъажи Абдурагъманова зи кхъинар "Лезги Газетдин" пешекарриз къалурна. Аквадай гъалара абуру зи кхъинриз гайи кыммет са акъван винизди хъанач, вучиз лагъайтла, а макъалайрикай садни газетдин чинриз акъатначир. Гъа члавуз абур Алаудин Гъамидовахъ галаз таниш хъана ва ада газетдин кваллах гъиле кьуниз разивал гана. Зунни адан куьмекчи хъана.

Гаф йисарин тежриба авай журналист Алаудин халуди гъиле кьур кваллах йигинвилелди вилик фена. Тадиз сад лагъай нумра акъудна, ахпа къвед лагъай ва ик гъар вацра сад. Сифтегъан нумрайра чинарни тимил авай, гуьгъуьнай абур гъафарна. Акъудиз башламишай сифте варцарилай газет келзавайбуру кагъазарни ракъуриз башламишна. И кардай абуруз мад сеферда чухсагъл.

Тираж тимил тиртлани кхъезвай разивилин кагъазри чун кыле тухузвай кваллахдал гъевеслу ийизвай. Алаудин халудин гъилик кваллахай йисар зун патал гъаф файдалубур хъана. Адан вилик за гъамиша зун буржлу тирдай гъисабзава. Эхиримжи йисара, лезги «Ассалам»-дин редакторвал Ханмегъамедов Ярагъмед-гъажиди кыле тухузва.

Лугъун лазим я хъи, агалкъунарни ава. Газет йисийсандавай хъсан жезва гъамвинел патан акунриз ва гъамкъене патаз килигайла. Ва виридалайни шадарзавай карам я хъи, чи халкъдиз адакай хийир ава. Ам келна са касдин риклиз теселли хъунихъ ва я уьмуьрдин гъакъикъи метлеб жагъунихъ вуч гекъигиз жеда. "Ассаламдин" нетижаяр гъахтинбур тирди са шакни авач.

Къуй чи "Ассалам" газет мадни вилик фирай играми Мугъаммад Пайгъамбардин Салам, Исламдин теклиф виридав агакъдайвал!

Амин!

Ярагъмед Ханмегъамедов, редактор

1 « Ингъе, и кар сеbeb яз, 1999- йисан 1- июньдиз лезги члалал «Ассалам»-дин сад лагъай нумра акъатна. Им лезги халкъдин тарихда лап важиблуду вахъиа хъана лагъайтла, чун ягълмиш жедач, вучиз лагъайтла цлуд йисаралди тухвай атеизмдин йисарилай кьулухъ лезги халкъдиз диндихъ галаз лап мукъувай таниш жедай, ам лап гъакъикъи чешмейрай чирдай мумкинвал хъана.

Газет вахт-вахтунда акъудунин, адан еридал гуьзчивал тухунин везифа Диндин

Ас-Салам-фото

идаради Сулейман-гъажи Тегъибегован (алай вахтунда ам Къиблепатан Дагъустанда РД-дин Муфтийдин векил я) хиве туна. Гъа вахтунда и лап еке жавабдар кар хъана. Газетдиз материал гъазурнилай гъейри Сулейман-гъажидин хиве ам верстка авунни гъатнавай. Газет квачел акъалдарунин карда адан сад лагъай редактор «Лезги Газетдин» информациядин отделдин заведиш Алаудин Гъамидовакай еке куьмек хъана.

Гуьгъуьнин йисара газетдин редакторвал, Сулейман-гъажи Тегъибегован теклифдалди, зал тапшурмишна.

Сифте башламишай кар гъамиша четинди жеда. Анжах им лап кьетлен ва важиблуду кар тир – жуван хайи халкъдиз Ислам диндикай хабар гун. Газет патал материалар жагъурун, абур таржума авун, компьютердал элягъун, верстка авунвай материалар кел хъувун, гъатта гъазурнавай газет типографиядизни тухун ва ам анай вахчун - ибур вири са касдин хиве гъатнавай. Гъаниз килигна, авайвал лугъун, и Аллагъ ﷻ рази жедай кардик за жуван хизанни кутуна. Аллагъ-Тааладин куьмек сеbeb яз газет вахт вахтунда акъудиз, адан ери нумрадилау нумрадал хъсанариз хъана.

Къе лагъайтла, Аллагъдин ﷻ къадар сеbeb яз, лезги «Ассалам» милли члаларал акъатзавай диндин газетрикай лап хъсанбурукай сад я. Адахъ къе терефдарар, амадагар гъаф хъанва. Сифтени сифте абур чи газет подписка ийизвай жергедин мусурманар я.

Абурун къадар йис йисандавай артух жезва.

Чкайрал чи имамри, газетдин векилри ара датлана кваллах тухузва – подписка тешкилзава, газетар подписчикрив агакъарзава.

Къе саки вири лезги районар чахъ мухбирар хъанва. Абуру чал вахт вахтунда чкайрилай газетда чап авун патал итижлуду материалар агакъарзава.

Къе газетдал, редактордилай гъейри, канонический редакторди, таржумачиди зегъмет члугвазва.

Гъелбетда, газет арадал гъунин ва ам чуклурунин баркаллу кваллах тухузвайбурун тварарни къаз жедай. Анжах, за фикрзавайвал, и кардихъ са чарасузвални авач. Заз аквазвайвал, за и кар авуртла, абур чеб нарази яз амукъда. Вучиз лагъайтла и кар абур цпин твар-ван акъатун патал ваъ, анжах Аллагъдин ﷻ разивал къачун патал ийизва.

Къуй абурун виридан кваллахдиз Аллагъ-Таалади Вичи кыммет гурай!

Милли члаларал акъатзавай газетрикай сифте яз чи газет 12 чин аваз чапиз гатумнава.

Лезги члалал акъатзавай «Ассалам»-дин кылин макъсад чи гъуьрметлуду келзавайбуру диндин рекъай хабардар авун ва руьгъдин рекъай хкажун я. Къе газетдин чинра лезги халкъдин вири къатариз талукъ материалар ава – гъвечли аялар, жаванар, яшлубур, дишегълиар патал кылди-кылди рубрикаяр кардик кутунва. Гъар са нумрада диндин месэлайрай, исламдин тарихдихъ, вагъабизмдихъ,

Лезги "Ассалам" газетдин сад лагъай нумра

Исламдин дуьз рехъ тир суфизмдихъ галаз алакълуду материалар чапзава. Чи лезги халкъдин вилик диндин гъакъиндай арадал къвезвай суалриз вахт-вахтунда ва гъакъикъи жавабар гун патал чна мобильный телефондин нумра кардик кутунва.

Чи газетди чи хайи дидед члал хуьнуькни, ам вилик тухуникни вичин пай кутазва. И кар ДНЦ-дин члалан Институтдини къейд авунва.

Чаз чи газет келзавайбуру чна адан кваллах ва ери генани хъсанардайдахъ инанмишариз кланзава. Къуй и четин, амма намуслу ва хийирлуду кваллахда чаз виридаз Аллагъди ﷻ куьмек авурай! Амин!

Лезги члалан басмада цийи гаф

("Ассалам" газетдикай фикирар)

Жамиля ГЪАСАНОВА

Дагъустан Республикадин Диндин идарадин газетрикай сад тир «Ассалам» газет акъатиз саки цлуд йис къван хъанва. Лезги члалан басмада им са цийи гаф я лагъайтлани чун гъалатл жедач.

Гъелбетда, им са акъван члехи девир туш. Амма вири йисара «Ассалам» газетдин нумраяр ва ана акъатай макъалаяр фикирда къуртла, дин квачел акъалтунин карда газетди тухванвай кваллах са терезмизандилай гъейри нася са терездални ални алцумна акъалтариз тежедай хътинди я. Эхиримжи къвед-пуд сан къене «Ассалам» газетдин иллаки лезги члалалди акъатзавай нумраяр, чинар виле акъадай хътин терефдихъди дегиш хъанва. Гузвай макъалайрал, цийи-цийи авторар пайда хъунал ва къарагъарзавай месэлайрал, идалай гъейри, газетдин къуллугъчийри мукъвал-мукъвал хуьрерин агъалирихъ галаз тешкилзавай гуьруьшмишвилерални, тухузвай кваллахдални гъалтайла.

«Ассалам» газетди хейлин чи хъсан, советрин, атеистрин девирда рикелай алудиз тунвай, гуя мавгъуматдинбур я лугъуз хъайи адетрал чан хкизва. Абурун халкъдин марифатдихъни ахлакъдихъ галаз алакълуду хийирлуду терефар ачухзава.

Иллаки жуван ватан тир Къиблепатан Дагъустанда дин квачел акъалтунин карда хейлин четинвилер расалмиш жезвайди фикирдиз къачуртла, «Ассалам» газетди, адан къуллугъчийрихъ галаз саналди, жемятдин арада, абур динда гужуналди чи душманри твазвай члуру, чи милливилехъ галаз такъазвай адетрикай хуьнин кардани тимил кваллах тухузвач, и жигетдай хъсан терефдихъди тухузвай хътин вилер акъадай хътин чалишмишвилер аквазва.

Газетдихъ адетдиз элкъвенвай хътин рубрикаяр хъанва. Виликан алимрин илимрихъ галаз барабар, алай аямдин диндин алимрикайни чирвилер гузва. Ислам диндин кылин шартлар жергедин мусурманди бегъемвилелди тамамарунин кардани газетда гузвай макъалаяр тербиядин такъвайбурни жезва.

Газетди хайи члал девлетлуду авунин кардани еке зегъмет члугвазва. Иллаки лезги члалан лексикада чна рикелай ракъурнавай куьгъне, диндихъ галаз алакълуду гафара чан хкизва, архаизмаяр элкьуьр хъувунва, араб члалай хейлин цийи гафар къабулзава ва чна фикир гузвайвал, лезги члалалди акъатзавай «Ассалам» газет сеbeb яз, ихътин гафар адетдин келзавайда, рахунин члалани къабул хъувун ишлемишзава...Идани чи члал девлетлуду авуник пай кутазва лагъайтла жеда...

Чи мурад, лезги хуьрера диндал амал ийизвай ва чи диндай виридалайни хъсан чешнейралди акъалтзавай несил тербияламишдай муьминар артух хъун я. И кардани, иллаки лезги члалалди акъатзавай «Ассалам» газетди кыле тухузвай кваллах виридалайни жавабдарвал авай, метлеблуди тирди къейд ийиз кланзава...

ДУГЪРИДАНИ, КРАР НИЯТРИЛАЙ АСЛУ Я

Гъадис

ЭДЕБИЯТ

«Ассалам»,
ваз гузва салам**Фатима Мурадова,
Къурагърин хуър**

Исламдин сир гвай зи мугъман,
Мусурманрин диндин дарман,
Инсан гъида на дуъз рекъел,
Аллагъдин твар жеда мецел.

Припев:
Сегъер-сегъер гузвай салам,
Чаз хуш я вун къе, «Ас-Салам».
Чи имандин бине я вун,
Тербиядин чешме я вун.
«Ас-Салам», «Ас-Салам»,
Тикрарзава мукъвал-мукъвал,
Алхишар гъиз ширин мецел,
Гъар юкъуз хъуй вун чи гъенел

Пис краркай ийиз туба,
Сад Аллагъдин къуват зурба,
Пак Къуръандин сура-аят,
Михидаказ хуъх саламат.

Къадир аваз вах-стхадин,
Гъурмет хуъх диде-бубадин,
Мекке, Шалбуз гуз чаз баян,
«Ассалам» я чи эвлиян.

Къияматдин югъ гъваш рикел,
Япа аваз Исламдин сес,
«Ас-Салам» хъуй куъ мецел
А чешмедай къачу гъевес...

Ислам диндин
я вун гуъзгуъ**Буба Агъмедов,
Къурагъ райондин Ашар хуър**

Ислам диндин я вун гуъзгуъ,
Уях ийиз жегъил-къуъзуъ,
Рази яз вал гъвечи-члехи
Къе чаз икъван масан газет.

«Ассалам» твар гъакъван михи,
Диндин шартлар къалуз къени,
Кап-теат авун ферз тирди,
Чириз хъай чи мержан газет!

Пайгъамбар чи, салам алейги,
Диндин жигъадда хъайи,
Адан пак рехъ къалуз жери,
Дингълийрин макан газет!

Лезги халкъдин вилин нине,
Вун мурад я хъунухъ къвале,
«Ассалам» твар аваз рикле,
Клан я вун чаз гъакъван, газет!

Шариатдин чириз шартлар,
Мавлид тухур пак тир йикъар,
Багъа тир чаз Мугъаммад твар,
Рикел хкиз гъейран газет!

Вацран къадар алаз вал вил,
Ислам диндин я хъи вун гъуъл,
Вун хтунни шадда гуъгъуъл,
Играми чаз мугъман газет!

Ашар Буба – шейхдин птул,
«Ассалам» хуш ийиз къабул,
Келиз, чириз тежез кагул,
Чирвилерин аслан газет!

Юбилей ваз
мубарак!

«Ассалам» газет Ислам диндин дамах тир,
Мусурманрин кап-театдин даях тир,
Пак Къурандин аятринни булах тир,
Юбилейдин цуд йис сувар мубарак!

Къимет гайтла, газет, а ви къвалахдиз,
Аквада вун Ислам диндин даях хъиз,
Вафалу хъун Сад Аллагъдин эмирдиз,
Эвер гузвай а ви царар мубарак!

Вун гъиле къаз, вавай тарсар къачузвай,
На муаллим, суваб, гунагъ къалузвай,
Ягъалмишбур дуъзгуън рекъе хутажвай,
Мумкинвал гуз а ви гъунар мубарак!

«Ассалам» келун гзафбуруз я себел
Мисклиндиз рехъ къалурун я ви метлеб,
Эчягъ ийиз Эхиратдин суваб къеб,
Зегъмет члугур баркаллу кар мубарак!

Сад Аллагъди ракъай Къуръан келиз хъай,
Пайгъамбардин умуърдикай рахаз хъай,
Эхир Хатам Мугъаммадаз багъишай,
Мавлид тухур гуъзел йикъар мубарак!

Акъул, камал, намус, гъейрат, инсанвал,
Тербия гуз, негъ ийизва иблисвал,
Къени ийиз эхиратдин Абад къвал,
Тешкилзавай а ви тарсар мубарак!

Муъмин касдин мецел жеда хуш салам,
Кап-театиз шариат ийиз тамам,
Гунагъ негъиз, суваб карда жез имам,
«Ассалам» - дин кхъинин зар мубарак!

Ферз суварар тухур тегъер чир ийиз,
Сив хуъникай авай суваб къалуриз,
Къурбанд сувар – къилин сувар тешкилиз,
Чириз хъайи къени гъалар мубарак!

«Ассалам» вун лезги халкъдин гуъл хъайи,
Вун мус хтуй лугъуз рекъел вил хъайи,
Мизан терез, гъахъ адалат гуъл хъайи,
Вун гъиле жер вацран къадар мубарак!

Ашар Буба – шейхдин птул рази хъай,
«Ассалам» ваз келиз вичи къимет гай,
Бажарагъ ви бегенмиш яз гъурмет хъай,
Газетдиз гай «Ассалам» твар мубарак!

«Ассалам»
я лезги газет**Ибрагъим Аскеров,
Къурагъ райондин Къепиррин хуър**

«Ассалам» я лезги газет,
Гъар са касдин риклин хиял,
Келиз хкуд куъне лезет,
Алудзавай чалай завал.

«Ассалам» я чи муъгъуббат,
Мусурманрин хурун калам,

Авай вичихъ гуърчегъ суърет,
Чаз виридаз гуда салам.

«Ассалам» я члехи алим,
Чирзавай чаз течир илим,
Къени тарсар гузвай даим,
Кледа газет, зи дуст Мирим.

«Ассалам»-диз ая гъурмет,
Чирзавай чаз гъар са хесет,
Кледа халкъар, члугу зегъмет,
Нефсиниз гуз чирдай тербет.

«Ассалам»-ди гузва акъул,
Гъар са карда члехи сабур
Я Аллагъ, ваз хъурай шукур,
Садни жемир куън такабур.

Келдай къван зи атлудач вил,
Чирвилерив ацлуда къил,
Чаз девлетлу яд авай гъуъл,
Авайди туш и къил, а къил.

«Ассалам» зи риклин хиял,
Чирзавай кап ийидай гъал,
Мусурманрин язва камал,
Муъминар, хуъх куъ садвал.

Аллагъ рикел гъваш,
инсанар!

Аллагъ рикел гъваша куъне, инсанар,
Адан эмир члехиди я, зурба я,
Хушвилелди къабул ая мугъманар,
Абруз куъне ийир гъурмет пара я.

Сад тир Аллагъ гъамиша я заз масан,
Йифиз-юкъуз алайди я зи мецел,
Адан тварцлиз гъурмет ая, на инсан,
Аллагъ течир кас татурай зи варцел.

Заз Аллагъди къалурай рехъ датлана,
Четинд ятлан, регъят ятлан – рази я,
Аллагъ Сад я, хуъзва рикел гъамиша,
Ада гузвай насигъат заз багъа я.

Къаткана вун, инсан ала къе месел,
Куъз алудда Аллагъ вуна рикелай,
Са юкъузни Аллагъ тегъиз на мецел,
Сел хъиз накъвар куъз физва ви вилелай.

Аллагъ Сад я, мусурманар-лезгиар,
Члехивилиз гъурмет ая, инсанар,
Адан эмир члехиди я жаванар,
Ам гъамиша рикел гъваша, зи халкъар.

ВАН АБУНА

Жамиля ГЪАСАНОВА

Цинин йисан «Дагъустандин правда» газетдин «Редакциядиз чар» рубрикадик кваз 3-апрелдиз 3-нумрадиз акъатнавай Дагъустан Республикадин Президент М.Г.Алиеваз Къиблепатан Дагъустанда вагъабизмдин терефдал элячнавай жегъилрикай 2008-йисан 17-сентябрдиз яна кьейи 10 касдин диде-бубайрикай тир Новрузовринни Аллагъкъуллиеверин хизанди, мукъва-къилийри кхъенвай чар келайла зун фикирарни лугъуниз мажбур хъана.

Марифатлу хизанрай тир жегъилар иллаки диндикай далда кунвайбуру тамариз желб авуникай, чпин балайрин къилел атай бедбахтвилакай галай-галайвал кхъенвай и чарчи садни бейтереп яз тадач.

Диндикай далда кьуна, адаз буркъуьдаказ ибадат авуна, са гьихътин ятлани куватрин чуру ниятриз рехъ ачухун – бес идалай еке бедбахтвал жедали?

«Михьи исламдикай» далда кьуна, чи балаяр, рухваяр, багърийар къецепатан уьлквейрин футфа твазвай политикадин кьурбандар хъанва.

«Дагъустандин правда» газетдиз, чпин балаяр вагъабитрин дестейрин кыле акъвазнавайбуру рекъелай алудна тамариз гьикл чулунатла, хизанрин къилел гьихътин мусибат атанватла кхъенвай и кагъазда диде-бубайри гьахълудаказ кьейдзавайвал, диндин экстремизмди чи уьмуьр чулрзава. Экстремизмдихъ дустарни ава – бязи СМИ-яр, общественный тешкилатар, чпин мурадар кьилиз акъудун патахъай сихдаказ алакьа авай ксар.

И жигъетдай мисал патал интернетдин сеть къачун. Миллиардралди инсанар къекъевезвай ина жуьреба-жуьре дестеяр, форумар ава. Зун жуван къелемдашрин, журналистрин сайтра, форумра къекъевезва. Саки чехи пай темаяр виридуьньядин финансовый кризисдикайни Исламдин терроризмдикай я. Эхиримжи тема иллаки Израилдинни Палестинадин ягъ-ягъунри хци ийизва. Исламдин тематикадиз талукъ къилерни гъарай-эвер галайбуру я: «Вири мусурманар террористар я!», «Исламда къилин чка экстремизмдин фикирри къазва» ва икI мад.

«Одноклассники» сайт машгъурбурукай я. Ина милли (и жигъетдай лезгийринни) жуьреба-жуьре тварар ганвай группарни ава. Милли форумрани, саки гьи тема кудайтлани, месела, миллетрин алакьайрикай, гьасятда тема маса терефдихъ элкьурдайбуру, исламдин диндихъ ялзавайбуру гьалтзава. Амма ислам диндикай рахадайла, милли форумра саки чехи пай «вагъабизмдин» идеологиядал алайбуру тирди къатлунун четин кар туш. И жегъилри форумрин

хилера чпин фикиррин гьахълувилехъ акъван инанмишвилелди, акъалтлай тегъердин ажугълувилелди тухузва. Гужуналди илитзавай чпин зиянлу фикирар абуру виле акъадай чехи шрифтралди, иллаки экуь яру рангаралди гузва. Гьатта суьгъбетдик экечзавайдан тварни кваз инанмишвилелди чпин тегъерда дегишарда: зун Жамиля ятла, абуруз закай Жамилят хъана кланда. Им гьинай я ихътин инанмишвал? Акъалтлай ажугълу фикиррал-

мисалда авайвал, «куьгъне гьамам, куьгъне тлас», гьа са чуру пластинка я элкьурзавайди. Эхирдай тагъкимарзава ва меслятвилинни ислягъвилин рехъ кунвай зи фикирар гуя зиянлубур я... Куьрелди, ихътин жегъилрин къадар, гъайиф хьи, Къиблепатан Дагъустанда къвердавай артух жезвайдахъ «мусурман» лугъузвайдан тереф хуьз са шумуд жегъил пайда хъхъана акурла, генани инанмиш жезва.

И суал гайи жегъил рушаз са тайин

Чулав куватрин чилина гьат тавурай

ди мефтлер чуьхвенвай и жегъилрин язухни къевезва. Абурукай саки чехи пай гъавурдик квачирбуру, амма «гъавурдик квай халуьри» гъазурнавайбуру тирди аквазва.

Са мисал гьин. Форумда жегъил руша суал гузва: «Заз, мусурман рушаз, хашпарайрихъни чувудрихъ галаз дуст жедай ихтияр авани?». Гьасятда, лугъун чна, АсхIаб – (эхъ. Абуру гь - хI хьиз кхъизва, лезги «мусурман стхайри» исламдин савадлувал лезги чIалан алфавиттуькьлуьхъунуилай гатлумзавай хътинди я) лугъудайди экъечIзава: «Ваь. Абуру кафирар я. Абурухъ галаз дуст хъайиди Аллагъди негъда...» ва икI мад. Язух рушан мефтлерал, гьатта Къуръандай аятар, сураяр гьиз, хар кьурзава... Белки, и бедбахт, вичиз салафа (вагъабитри исятда гьакI лугъун истемешзава) лугъузвайди, гъавурдик квачтIа вичи гьихътин мидявиллиз рехъ гузватIа лагъана, темадин хилек зун экечIзава: « Салам алейкум, стха, АсхIаб, - меслятдаказ гатлумзава за. – Къуръандин манайрикай сана икI лугъузава: «Лагъ: «Чун Аллагъдихъни ва Ибрагъимазни, Исхаказни, Иакъубазни ва абурун несилрал агакъарзавайбурухъ, Мусадизни Исадиз гайибурухъ ва Халикъди вири пайгъамбаррал агакъарайбурухъ инанмиш я. Чна абурун арада тафават твазвач ва чун Адаз муьтлуьгъ я» (Къуръандин, 2:136). Ислам динда, Пак Ктабар агакъарай халкъар хьиз, чувудризни хашпарайриз къетIен гьурметзавайди я. Гьуьжет алай месэляяр хъайитIа чаз, мусурманриз, Къуръанда лагъанва мана: «Нагагъ куьн Пак Ктабрин сагибарихъ галаз гьуьжетрик экечIзаватIа. Виридалайни хъсан мисалар гъваш. Гьахъсузвилериз рехъ гузвайбурухъ галаз гьуьжетмир. Лагъ: «Чун квел агакънавайдахъни чал агакънавайдахъ инанмиш я. Чи Аллагъни куь Аллагъ сад я ва чун Адаз муьтлуьгъ я». (Къуръандин мана, 29:46).

АсхIаб твар алайда заз ажугълу жаваб гузва. Мусурман я лугъузвай ида, зи саламдиз жавабни хгун тавуна, «Жамилят...» - лагъана, гьа лезгийрин

дуьз рехъ къалурун жуван хиве авай ферз тирдахъ инанмиш зун, къилди адан «чиниз экъечIна», кагъаз кхъиниз мажбур хъана: «Гьуьрметлу вах, З.Я.! Акъазвайвал, ваз тамам, къил-къилел алай жаваб и «стхайри» - «салафайри» гуз тунач. Амма жуваз дуьздаказ чизвайдан гъавурда вун за тун тавуртIа, кьейи сурани, Суд-дувандин Юкъузни за Аллагъдин вилик жаваб гана клан жеда. ГьакI хъайила, хашпарайрихъни чувудрихъ галаз ваз, мусурмандиз, дуст жедай ихтияр ава, амма Ислам диндиз зиян гудай къайдадин абурун гьуьжетрин суьгъбетрик, адетрик экечIмир. Дуст хуьхъ, амма жуван диндал мягъкемдиз акъваза. Мидявиллизни рехъ гумир... Мадни, гьуьрметлу З.Я., зи меслят я, ихътин форумра а жуьредин суалар гумир. Чахъ Республикадин диндин идара ва Жуьмя мискиндин къуллугъчияр, «Ассалам» газет ава. Ви суалар абуруз це. Абуру ваз, инжиклу тахъана, дуьз жавабни гуда... »

Гъайиф хьи, Интернетдин ихътин форумра вири дуьздаказ гъавурдик кутаз жедач. Вагъабитрин фикиррин бине эцигай Мугъаммад ибн Абдель Вагъаба лугъузвай: «Вуж чи обществодик экечIнавачтIа, гьам кафир я». Яни абурун фикиррал татайди яна рекьидай ихтияр ава, адан мал-девлет къакъудиз, тарашизни жеда.

Малум тирвал, сад тир Аллагъди чи уммат «къизилдин юкъ» кунвайди яз халкъна. Пайгъамбарди ﷺ лагъана, бес вичелай гьуьгъуьниз мусурман уммат 73 чкадал пай жеда ва абурукай тек сад дуьз рехъ я. Расулуллагъди ﷺ малум тирвал лагъанай: «Чехи пай авай хел яхъ», яни чехи пай мусурманар дуьз рехъ гвайбуру тирди кьейдна. Дуьньяда миллиардлай артух авай мусурманри-

кай лап гзафбуру вагъабитрин, экстремистрин тереф хуьн тийизвайди якъин я.

Исламдин цивилизациядин асул-фикир меслятвилел, ислягъвилел бинеламиш хъанва. Буркъуьдаказ, савадсуздаказ ибадат авуниз исламда чка авач. И жуьредин са къайдадин пад ягъуни мусурман уммат чкIурунал гьидайди Исламдин алимри эхиримжи вахтара мукъвал-мукъвал лугъузва. Иллаки Ислам диндин бине эцигзавай йисара мусурманри амай динрин векилрихъ галаз стхавилин, дуствилин, меслятвилин алакьаяр хуьзвай. «Пак Ктабрин сагибриз» зима (исламдин уьлквейра мусурманрин къаюмвилик квай, мусурманар тушир халкъар, иллаки хашпараяр, чувудар), я туш хьи, муахедар (яни са ихътин икьрардал атанвайбуру) лугъузвай ва абурухъ галаз ислягъдаказ яшамеш жезвай. Гъадисрикай сана Мугъаммад Пайгъамбарди (с.а.с.) лагъана: «Ни муахеддин хатурда эцягъайтIа, адан куватрилай артух шей истемешайтIа, ахътиндаз за Суд-Дувандин Юкъуз къаюмвалдач».

СМИ-рин саки чехи пай такъатри, террордикай, экстремизмдикай рахадайла, гьа са терминология ишлемешзава: «исламдин террор», «исламдин экстремизм», «мусурманрин бандитри». Журналистри и терминология ишлемешунихъ, чи фикирдалди, кьве сеbeb ава: сад лагъайди Ислам диндин гъавурда тахъун, кьвед лагъайди, гъавурдик кваз, жуьреба-жуьре динрин векилар садсадал гьалдарунин ва Исламдин клалуб къанлудинди хьиз къалурун, футфачивилиз рехъ гун патал. Сад лагъай терефдин журналистрихъ элкьвена лугъуз жеда: гьина савадсузвал аватIа, гьана бедбахтвални жеда. Кьвед лагъай терефдин къелемдашриз ихътин меслят къалуриз кланзава: чун вири са Аллагъдин уьммет я. Футфачивал сеbeb яз гунагъсуз иви экъичиз тазвайбуру къанлуьрив барабар я. Нагагъ ахътинбурун арада инанмиш тушир атеистар аватIа, абурузни чаз жаваб ава – гьар са дяведа экъичзавай ивидин гьар са стIал ахътинбурун, футфачийрин намусдал чулав леке яз жеда.

Гьич са диндани гуж гъалиб авуниз рехъ гузвайди туш. Политикадин экстремизм кье инкариз тежедай гьакъикъат я. Дин лагъайтIа политикадикай яргъа хъана кланда. Нагагъ диндин политика аватIа, (им гьакъикъат я лугъудайбуруни ава), ам гуж гъалиб авунин эвер гунривай яргъа жен.

Ислам динда гьалтзавай хци месэляяр веревирд авун нагагъ диндиз зиян гузвай терефдихъ физвачтIа, къадагъа алай кIвалах туширдини кьейд ийиз кланзава. ГьикI хьи, виридаз малум тирвал, гьуьжетрин кьене гьакъикъат арадал кьведа...

Кье «Дагъустандин правда» газетдиз акъатнавай чар – им жегъилрин диде-бубайрин, багърийрин руьгъдин гъарай я.

Ихътин бедбахтвилер тикрар хъхъана виже кьведач. Жегъилриз чир хъана кланда хьи, кьенин юкъуз «дьяедин жигъаддиз» эверзавайбуру чеб гьам Сад Аллагъдин, гьамни чи халкъарин душманар я.

ВИРИ ИНСАНАР ДУЪЗ РЕКЪЕЛАЙ АЛАТНАВА, ЛУГЪУЗВАЙ КАС ВИЧ ДУЪЗ РЕКЪЕЛ АЛАЙДИ ТУШ

Гъадис

ИСЛАМДИН ЖАВАГЪИРАР

Саид-афанди аль-ЧИРКАВИ

Эвел алатай нумрайра

Мухаляфату-ль-гъавадис

(тешпигъ авачирди)

Сад тир Аллагъ ﷻ Вичи халкъ авурбурукай гъич садазни, я абурни Сад тир Аллагъдиз ﷻ ухшарбур туш. Аллагъ ﷻ са квез ятлани тешпигъ гъун инанмишсузвал яз гъисабзава. Ни хъайитлани вичин фикирдиз Аллагъдин ﷻ къамат гъайитла, ада фикирдиз гъизвайди гъакъикъатдивай яргдаи жеда.

Аллагъ ﷻ чаз михъиз, хъсандаказ чир тежедайдан гъакъиндай гъавурда акъун – им Ам чир хъун лагъай члал я. Аллагъдин ﷻ гъакъикъивиликай гъужетар арадал вегъин ширк, яни гъаф аллагърихъ ягъун яз гъисабзава. Аллагъди ﷻ Вичиз хас тушир ерияр тагуникай инсанар тагъкимарнава.

Къиямугъу бинафси

(аслу туширди, игътияжар авачирди)

Сад тир Аллагъ ﷻ къилдинди ва аслу туширди я. Им вири Адахъ муьгътеж я ва ам Вич садахъни, са куьнихъни муьгътеж жезвайди туш лагъай члал я.

Вагъданийя

(Аллагъдин ﷻ сад тирвал)

И еридин асул метлеб адакай ибарат я хъи, ада Аллагъ ﷻ сад тирди, адахъ маса са терефдарни авачирди тештикъзава. И кардин гъакъиндай герек тир, лазим къадарда, тамамвилелди чирвилер «Бустан Аваристан» ктабдай къачуз жеда. Ни и тештикъаруниз акси келимаяр лугъузватла, ахътинди рекъелай алатнавайди ва инсанарни рекъелай алудзавайди яз гъисабзава.

Винидихъ къейд авур ерийриз «сальби» лугъузва, вучиз лагъайтла абур Аллагъдин ﷻ гъакъиндай фикирар адаз хас тушир сифетризни ерийриз мукъва хъуникай хуьзва.

Месела «эвел тахъуниз» (къидам) акси тереф им са кардин бине эвел хъун я, ва «эхир тахъуниз» (бакъа) акси сифет – им квахъун, эхир атун, ажал агакъун мана гузвай сифетар я. Идалди къейд ийиз жеда хъи, винидихъ лагъай вад ериди, Сад тир Аллагъдиз ﷻ хас тушир ерияр инкар ийизва.

«Агълу-с-сунна ва-ль-жама`а» низ лугъузва?

«Агълу-с-сунна ва-ль-жама`а» («суннадинни жемятдин рекъел алай уьммет») икI гъакъикъатдин рекъел алай, Пайгъамбарди ﷺ къалурнавай рехъ къунвай инсанриз лугъузва. Инал «жама`а» гафунин манада пак тир къуд

Къиметлу
чирвилерин хазина

(Маджмуат аль-Фаваид)

халифдин – Абу Бакран, Умаран, Усмнан ва Алидин девирда яшамиш хъайи Пайгъамбардин ﷺ вири асгъабар рази хъайи гъукумрин, къарарин гъугъуна аваз феи ксар ишлемишзава.

Яни «Агълу-с-сунна ва-ль-джама`а» гафунин Пайгъамбардин ﷺ суннадал асаслу яз, пак тир халифдин девирда дуъз рехъ къурбур акатзава.

Шариатдин истемишунар къилиз акъудун инсанди вичи-вич винел патан къайдада (яни аквадайвал) тухунилай гъейри, къенепатан инанминшвилихъ галазни алакълу я. Винел патан къайдада жува-жув тухуник капI, гъаж авун, сив хуьн ва гъакъни къадагъа алачир (гъалалдин) ва къадагъа алай (гъарам) тир шейер чара авун акатзава. И крадал амал авун ва абур къилиз акъудна кланзавайди чир хъунни чарасуз я. Месела, ички хъун ва къазанжидилай процентар къачуз яшамиш хъун ва икI мад – къадагъа я, амма михъидаказ алишвериш авун къадагъа туш.

Имандихъ галаз алакълу яз Шариатди истемишзавай къилин, кар алай шартларикай сад рикнин сидкъидай Аллагъдин ﷻ сифатрихъ ва Адан Пайгъамбардихъ ﷺ инанмиш хъун я. Суннадин инсанрихъ авай инанмишвили мадни лугъузва – Абу аль-Гъасанан аль-Ашъаридин инанмишвал. Са вахтар уьммет чпин инанмишвилерал гъалтайла, я Пайгъамбардин ﷺ, я адан асгъабрин, я абурун рехъ давамарзавайбурун девирда тахъайди хъиз пайипаяр хъана. ИкI пайипаяр жедайдакай Пайгъамбардин ﷻ гъадисда лугъузва: «Муса ﷺ пайгъамбардин девирда Израилдин рухъаяр 71 чкадал (дестейриз) пай хъана. Абурукай са десте женнетдиз фида, амай 70 жегъеннемдиз. Иса ﷺ пайгъамбардин девирда 72 десте арадал атана. Абурукайни тек са дестедиз женнет къисмет жеда. Зи уьмметда 73 десте пайда жеда, абурукай тек сад женнетдиз фида, амайбурни жегъеннемдиз». Пайгъамбардивай ﷺ бес а дестедик гъихътинбур акатда лагъана хабар къурла, ада жаваб ганай: «Абурук зунни зи асгъабар феи рекъай фидайбур акатда», яни Пайгъамбардин ﷻ суннадал ва вири асгъабрин сад тир фикиррал (иджмаъдал) амал ийизвайбур. И дестедик акатзавайбур, яни суннадинни жемятдин разивилин уьммет я.

Амай 72 дестеда арадал атанвай фикирар цийивилер кутунвайбур я. Месела, са дестеди Аллагъ ﷻ инсандиз тешпигъ гъизва, адаз беден ва маса органар ава лугъуз тештикъзава ва мсб. Маса дестеди Аллагъ ﷻ, гуя цаварин Тахтунал (Аршдал) ала лугъузва. Бязибуру лугъузва, бес члехи гунагъар ахъаяй инсанар инанмишсузбурув барабар я. Бязибуру тештикъзавайвал,

гуя Къуръан Алидиз гана кланзавайди тир, амма Жабраил ﷺ гъалатI хъана ва Къуръан Мугъаммад Пайгъамбардал ﷺ агакъарна. И ксарин инанмишвили куфрдал гъизва. Суннадин инсанрихъ гъихътин инанмишвал хъун лазим ятла, адакай чна виликдай лагъанай. Герек авачир хътин цийивилер гъизвай инсанрин ягъалмишвилерикай лугъузвай гъадисарни ава. Месела: Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Халикъди зун вичин халкъарин винел хкажна ва заз хкъагъай асгъабар гана, абурукай заз куьмекчир ва езнеяр хъана. Гележегда зи уьмметда абурал леке гъидай, абурукай нагъакъан ихтилатар, фитнеяр ийидай ва абур къалурай рекъай тефидай инсанар пайда жеда. Килиг, ихътин ксарин арада я немир, я хъвамир, абурухъ галаз эвлениш жемир, абурухъ галаз саналди капI ийимир ва къейила абурухъ жаназа капIни ийимир».

Пайгъамбарди ﷺ гъакъни лагъанай, бес Аллагъ-Тааладин ﷻ хатурдай, маса гъич са ниятни рикле авачиз, вуж герек авачир къайдадин цийивилер гъизвай касдиз чин члурна килигайтла, ахътиндан рикI Халикъди ﷺ инанмишвили (имандив) ацлурда. Ихътин касдин члурниятар Аллагъдин ﷻ хатурдай амайбурун вилик ни дуъздал акъудайтла, ахътин кас Суд –дувандин йикъан азабазиятдикай хуьда. Герек авачир цийивилер гъизвай касдин амалрилай рази тушиз, амайбурун вилик ахътиндан ниятар дуъздал акъудна хъиз, ни ам беябурайтла, ахътиндан джережа Аллагъди ﷻ виш сеферда женнетда вине твада. Нагагъ ихътин нагъакъан инсандиз хуш жедайвал чин ачухайди хъайитла, ахътин кас Аллагъдин ﷻ Мугъаммад Пайгъамбардал ﷺ агакъарай гаф квачерик вегъейди яз гъисабзава.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Аллагъди ﷻ герек авачир цийивилер гъизвай касди авур гъич са хъсанвални къабулдач та ахътин касди ихътин крар къулухъ туна хъиз, гъакъикъатдин рекъел хтун тавунмаз».

Файзулади вичиз Суфъяна лагъай гафар гъикI ван хъанатла, адакай суьгъбетнай: «Нагагъ лазимсуз цийивилер гъайи кас кучудиз вуж фейитла, ахътинди та квализ хкведалди Аллагъдин ﷻ ажуьгдик жеда».

Пайгъамбарди ﷺ лагъанай: «Ни динда авачир жуьредин цийивилер гъайитла ва вуж ахътин касдин геле аваз фейитла, ахътинбур Аллагъдин ﷻ Адан малаикрин ва Ада халкъ авурбурун ажуьгдик жеда». Гъакъни ада лагъана: «Цийивилер гъайи касдин фарз ва сунна тир клар гъич садни Аллагъди ﷻ къабулдач».

Пайгъамбардин ﷻ асгъаб Абу Бакра лагъанай:

«Чи дин вичин асул дибдилай сада-садал агакъарунал бинеламиш хъанва, инсанрин акъулдин веревирдерал ваъ».

Аллагъ ﷻ Аршдаллайди я лугъуз, тештикъзавайдакай садан суалдиз имам Малика (маликитрин мазгъабдин диб эцигай алим (713-795)) жаваб ганай: «Аллагъ ﷻ авайди малум я, ам гъикI ва гъина аватла, идакай чаз затни чидач. Аллагъ ﷻ авайдахъ инанмиш хъун ва ихътин инанмишвал жуван къанажагъда мягъкемарун лазим я, амма и кардин гъакъиндай суалар гун ва гъужетар авун цийивилер гъун лагъай члал жезва. И кас зи патавай яргъаз катара». Имам Малика икI жаваб ганай.

Мусурманрин алимрин арада чпиз «аль халъфун» лугъудайбур ава. Абуру Пайгъамбарди ﷺ Меккадай Мединадиз гъижра (сиягъат) авурдалай къулухъ вад виш йис алаатайла атайбур я. Абуру «истива`» (аваз хъун) лагъай Аллагъдихъ ﷻ галаз алакълу келимадин Адаз хас тир ерийрин куьмекдалди гъавурда твазва. Аллагъди ﷻ Вичин Къудратдал асаслу яз, вири санлай, Цавун тахтни (Аршни) кваз, вири халкъ авурбур санал галаз Вичиз муьтуьгъарзава ва Аллагъ ﷻ вири алакълудай, къудратлуди я. Пак тир Къуръанда агдадихъ галай аят ава: «За цавар гъилералди халкъна». Адан мана адакай ибарат я хъи, Ада Цавар вичин къудратдалди, къуватдалди халкъна (тафсир «Аль-Жаляляйн», Къуръан, 51:47). Къуръандин аятдин маса таржумада лугъузва: «Аллагъдин гъил абурун гъилерал ала». И аята Аллагъдиз ﷻ Вичин инсанрин арада хъанвай Икърардикай чизвайдакай лугъузва (тафсир «Аль-Жаляляйн», Къуръан, 48:10). Я туш хъи «айдин» (дуьм-дуьз манада «гъилер») лагъай гафунин мана Аллагъ-Тааладал ﷻ туна кланда, я туш хъи, адан дуьм-дуьз манада, инсанрин гъилер хъиз, гъавурда акъуна кландач. Гъакъикъатдин мана кве чуьнуьх хъанватла са Аллагъдиз ﷻ чидач. Пайгъамбардин ﷻ гъадисрикай сана лугъузва: «Йиф вичин эхирдив агакъдайла, Аллагъ агдада авай цаварал эвичзава». И гъадисдин мана адакай ибарат я хъи, Аллагъ ﷻ вич ваъ, Адан регъим, Аллагъдин ﷻ Вичин эмирдалди мукъва жезва. Гила, мусурман стхаяр, куьне садра фикир це, и къве мисалрикай гъим Аллагъдин ﷻ ерийрихъ галаз алакълу я.

Куьне фикир це, писателрикай сада, гуя са падишагъди вичин гъиле вири дуьнья къунва лагъана кхъизва. Клелзавайда падишагъдихъ ихътин зурба гъилер ава лагъана, фикир авуртла дуъз жедали ахпа? Писателди клелзавайбур ягъалмишарун патал хъенвани икI? И мисалдал хъсандаказ фикир ая, гъурметлу стхаяр. Ихътин касдиз инсандихъ акъван яргъи, зурба гъилер тежедайдакай лагъайтла, ктабдай, чешмедай хъиз, мисал гъана, гъужетар авунни мумкин я.

Акълудиз къери, гъатта регъятдаказ гъавурда акъадай шейни къатлуз тежедай касдиз чавай вуч ийиз жеда? Пак тир Къуръандиз чпин жуьреда баянар гузвай ксарни гъа ихътин касдиз ухшар я.

КъатI ама

Гъадис

ШАРИАТДИН ЧИРВИЛЕР КЪАЧУН КАПИ АВУНИЛАЙ, СИВ ХУЪНИЛАЙ,
ГЪАЖДАЛ ФИНИЛАЙ ВА ЖИГЪАДДА ИШТИРАК АВУНИЛАЙНИ КЪИМЕТЛУ Я

ИСЛАМДИН ХАЗИНАДАЙ

Саид-афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Къабила Гъабил къиникъ
(Къабилни Гъабил)

Инсаният Адамалайни ﷺ Гъавадила гатлума. Абуруз аялар къветхверар жезвай: гадани руш. Лаюсани Гъабил садра, ахпа Къабилни Икълима хана.

Гъабилал мал-къарадиз килигун ихтибарна. Къабила цанрал гуъзчивал тухун лазим тир. ИкI чпел ихтибарнавай къвалахар къилиз акъудиз ивидин стхари вахар акъулбалугъвилдин яшариз агакъна. Аллагъди ﷻ Адамаз ﷺ Гъабил Икълимадал эвленмишун эмирна. Икълимадиз Къабилаз гуълуъз фидай ихтияр авачир, вучиз лагъайтIа абур къветхверар тир.

Къабила гъалалдикай туба авуна гъарамда вил туна ва Лаюса вичин пабвиле къачуз клан хъанач, Икълимадал эвленмиш жез клан хъана. Гъикъван Аллагъдихъай кичле хъухъ лагъанатIани, ада Икълима Гъабилаз гудач лагъана. Бахтсуз Къабил вичин гафунал акъвазнавай, Адама ﷺ и гуъжет акъалтIарун патал къурбанд авун меслятна. Меслят авурвал, Икълима, нин къурбанд Аллагъди къабулайтIа, адаз къисмет жедайвал тир. Гъабила виридалайни хъсан хъб гъана, Къабила лагъайтIа, дигмиш тахъанвай къуъл. Къурбанд гуънедал эцигна хъиз, абур вил алаз акъвазна. И арада цаварилай лацу циф эвична ва ада хъб къуна тухвана. Къабилаз и кар акурла адан рикI пехилвилев ацIана. Адаз Гъабил рекъиз клан хъана, амма и кар гъикI къилиз акъуддатIа чизвачир. И арада инсаниятдин душман тир иблис атана ва ада меслят къалурна: къве къван сад-сада эцягъайла, ада абур гъикI хазватIа къалурна. Адан меслятдал амал авур Къабила ксанвай Гъабилан къилел къван гъалчна. ИкI сад лагъай иви экъична. Гъабилан вири анжах къад йис тир.

Гунагъсуз къенвай вичин стхадин мейитдиз вуч ийидатIа чин тийиз Къабила ам сагъ йисан къене вичин къулаллаз тухуз хъана. Са сеферда адаз вичин вилик къве пехъ гъикI киклизватIа акуна ва гъалиб хъайида магълуб хъайиди чилик кутуна. И кар акурла Къабилаз вуч ийидатIа чир хъана ва ада пехърен тегъерда Гъабил чилик кутуна, винелай накъвар хъевгъена.

Адаман ﷺ аялрикай сифтегъан къанлувилдин гунагъ рекъелай алатай Къабила авуна ва Суд-Дувандин йикъалди гунагъсуз къейи вирибурун патахъай гунагъ адан хиве жедат. И къвалах Магъарату-д-Дам лугъудий Димишкъи (Дамаск) шегъердин Къасиюн дагъда хъана.

И гунагъ эхиз тахъай чил зурзана ва йикъа ирид сеферда зурзаз гатлума ва ирид йикъан къене залзала давам хъана. И вахтунда тарарал цацар экъечна, емишрин дад чIур хъана, акъван чIавалди ширин яд тукъуъл хъана. Гъетер ахтармишзавайбуру тестикъзавайвал, гъа и юкъуз цавал сад лагъай сеферда тум галай гъед (комета) пайда хъана. ГъакIни гъетер ахтармишзавай-

Пайгъамбаррин тарихдай
(Къисас аль-Анбияъ)

бурун фикирдалди Ибрагъим ﷺ цIуз вегъейлани, Ад лугъудай халкъ телеф авурлани, Фиръавун батмишарайлани и комета пайда хъанай. Гъакъикъат лагъайтIа, Аллагъдиз хъсандиз чидат. Тестикъзавайвал, ислам пайда хъайи чIавуз Бадрдин ягъунрин вахтунда, Усманни Али (пак халифар) шагъидар яз къейи чIавузни и гъед пайда хъана ва ихътин аламатдин гъакъиндин себебар лагъайтIа, садазни чизвач. Алатай несилри чал агакъарайвал и гъед пайда хъайила жуъреба-жуъре дявеяр ва инсанрин арада къал-къиж жезва, падишагъар алудзава, я туш хъи, чпин гъиле къудрат авай ихътин ксар рекъизва.

Адама ﷺ вири вичин бедендалди

чIар атIана Шисав вугана хъиз лагъана, бес абур адан гъиле амай къван Шис вичин душманрал гъалиб жедат.

Шисаз ﷺ мадни лагъанвай, вичин къилел лацу чIарар экъечIиз эгечIун - им ажал мукъва хъунин лишан я. Адама ﷺ хчив вичел агакъарнавай къулар, муъгуър, гапур ва асани адав вугана. Адама ﷺ адаз веси турдалай къулухъ, Аллагъди инсаниятдин буба тир Адам ﷺ элкъвена женнетдиз вахчуна. И эбеди тушир чилел Адам ﷺ агъзур йисан къене яшамаш хъана. Ам къейи са исалай Гъавани къена. Лугъунриз килигна, абур Абу-Къубайс (Меккадавай) тIвар алай дагъдал кучуднава. Маса къисайрихъ яб гайитIа, адам Гъиндида

Гъабил къенвайди гъиссзавай ва Гъинддай хтайла Къабил жагъуриз хъана. Къабилни Икълима катнавай ва Адам ﷺ Гъавани галаз хажалат чIугъаз амукъна. Халикъди лагъайтIа адан хажалатрал наразивал къалурун патал вагъйу ракурна ва Аллагъдиз шукур гъунин рекъел гъана, вичиз Шис тIвар алай къветхвердин хел галачиз тек са хва жедайдан гъакъиндай шад хабар гана. Шис чIехи хъайидалай къулухъ Адама ﷺ ибадат авуниз вичин умуър бахшна ва хцел лагъайтIа, амай аялрин гъакъиндай къайгъу чIугун ихтибарна.

Адаман ﷺ къиникъ

Адаман ﷺ умуър эхирдив агакъдайдат, адал вич рекъизвайдан гъакъиндай вагъйу рекъе туна. Теспача хъайи ада Аллагъдивай хабар къуна: «Ажал вуч я?» Адаз жаваб гана хъи, бес адал вичелни ва вири адан несилрал ажал агакъда. Адама ﷺ Шисаз эвер гана. Веси туна ва адаз мус, гъикI ибадат авуна кландатIа чирна. Шисаз Къабил яна къиникъни эмирна ва Адама ﷺ лагъана, и кар гъикI къилиз акъуддатIа адаз Аллагъди чирдат.

Аллагъ-Таалади ﷻ Женнетдай Адамал ﷺ вири пайгъамбарринни векилрин шикилар рекъе туна. Адама ﷺ абур лацу ипекдик алчударна табутда (сундухда) хуън патал Шисав вугана. Адама ﷺ вичин чурудикай са шумуд

(Индияда) кучуднава.

Шис ﷺ Гъабилан къисас вахчун патал Къабиллахъ галаз женгиниз гъазур жезвай. Им чилел хъайи сад лагъай ягIягъун тир. И акъунрин нетижа Къабил есирда гъатун хъана. Вич есирда къунвай ада чинай регъуъвал акъудна хъиз, Шисахъ ﷺ галаз авай мукъвавал рикIел хкана регъимлу хуън тIалабзавай.

«Гъабил рекъидайла бес вуна мукъвавал гъикI рикIелай алудна?» - хабар къуна Шиса ﷺ адавай ва гъилер кутIунна ам рекъиз ракъиник туна.

Къабил къейидалай къулухъ аялриз ам кучудиз клан хъана. Амма Иблис малаикдин кIалубдаваз атана ва Къабил чилик кутун тавун эмирна. Ада къенвай Къабилан беден амукъун патал гъихътин шейер ишлемишна кландатIа лагъана. Иблисди Къабилан аялриз вуч лагъайтIани абуру ийизвай. Иблисдин эмирдалди Къабилан аялри къве чIехи къван гъана, абурун юкъ акъудна ва Къабилал иер парталар алукина, мейит чIур тежедайвал гъар жуъредин векъер - къалар ишлемишна гъанин къене эцгина. Ахна къвалин юкъвал тахт эцигна ва и тахтуна иердаказ алукинавай Къабил ацукъарна.

Иблисди иниз гъахъдайла абуруз Къабилан вилик луд сеферда икрам авуна кланзавайдакай лагъана. Идалай къулухъ малъунди (лянет хъайида) тайин тир са юкъуз суварик хъиз адан патав атун истемишна. Къабилан патав адаз

инсанри гайи вири суалриз жавабар гузвай маса иблис ацукъарнавай. ИкI гзаф йисарин къене инсанар, иблисди рекъелай алуднаваз, Къабилаз икрам ийиз таз, куфрда (Аллагъдихъ инанмишсувал) гъатна.

Шиса ﷺ и вахтунда Гъиндида пайгъамбарвалзавай, инсанриз гъакъикъатдин рекъел эвер гузвай. Адал яхцIурни цIудав къван агакъна пак тир къулар рекъе тунвай. Сад лагъай сеферда Шисан ﷺ девирда ракъ хкудиз гатлума, алишвериш ийиз ва терезрикай менфят къачуз, уълчмейралди алцумиз эгечна. Умуърдин кIуъд виш лагъай йисуз адаз Ануш тIвар алай хва хъана. Са сеферда адаз бубадин чIарар лацу хъанваз акуна ва гъа и йисуз Шис ﷺ Ануш туна къена.

ИкI Аллагъдин Къудратдалди Адам ﷺ арадал гъана хъиз инсаниятдин бине кутуна. Инсан халкъ авунин асул метлеб Аллагъ сад тирдахъ инанмиш хуън ва анжах тек Аллагъдиз ибадат ва икрам авун тир. Аллагъди лагъайтIа, вичин хивез вири чан алай шейериз ем гун къачуна и жигъетдай инсандин хиве Вичиз ибадат авун туна. И дуъньядин вири няметар инсандиз адан динда куъмек хуън патал ганва.

Аллагъди инсандиз вири няметарикай пай ганватIани, инсандин хиве зегмет чIугун тунва. Нагагъ са затIни цун тавуртIа, бегъерни къватIиз жедат. Амма инсан вич вичихъ, анжах са вичин къуватрихъ инанмиш хуънни (яни вири Аллагъдила аслу туширдахъ ягъун) ширк я. Винидихъ къалурнавай къайида дуънья халкъ авунвайдахъ вуж инанмиш туштIа, къуй ахътинда маймурникай гуъжетар авун патал инанмишсуз, атеист алим жагъуррай.

Къуръандин аятдал асаслу яз, Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ вичин акъулдалди ваъ, Аллагъдин эмирдалди лугъузва. Жабиралай ﷺ агакънавай виридаз машгъур гъадисдин гъакъиндай за шаклувал гъидач, ни вуч лагъайтIани. И гъадисда Пайгъамбарди ﷺ Жабираз лагъана: «Аллагъди Вичин нурдикай сифте яз ви Пайгъамбардин нур халкъна». За Пайгъамбарди ﷺ вири гъикI халкънатIа, адан гъакъиндай Жабираз гайи и жаваб къабулзава. Нагагъ икI тушиз хъайила, бес Халикъди гъи жуъреда и дуънья халкъна? Чи Пайгъамбар ﷺ ам Аллагъдин лукI я вири халкъариз ислам диндиз эвер гузвай. Пайгъамбардин ﷺ тарифзавайди мегер гъахъсуз жедани, я туш хъи, ам клан жедайди гъалатIдал къведани?

Аллагъдин крарикай ихтилат фидайла: «Вуч паталди? Вучиз?» лагъай суалар гун кутугнаваз гъисабзава. Вири сирлу терефар Аллагъдал туна хъиз, Пайгъамбар ﷺ халкъ авуникай чна гъа чал агакънавайвал ахъагъайтIа чаз вуч жедат къван?

КъатIама

ЖУМАРТЛУВАЛ ЧПИЗ ЖЕННЕТ ГЪАЗУРНАВАЙ КСАРИЗ ХАС ТИР ЛИШАН Я

Гъадис

ЧИР ХЪУН ХЪСАН Я

Къурамугъаммад-гъажи
РАМАЗАНОВ

Шариатдин месэлайра вагъабитрин ягъалмишвал

Эвел – алатай нумрайра

Купунихъ галаз алакъалу месэлаяр

Суал: Са бязибуру жуьмядин купунилай къулухъ нисинин капI хъувун Шариатдихъ галаз къан тийидай кар я лугъуз тестикъарзава. Абур гъахъ яни?

Жаваб: Ваъ, гъахъ туш! Эгер инсанар яшамеш жезвай са чкада (хуър, шегъер ва гъа икI мад) жуьмядин капI вирида санал ийиз ва гъа и купунални «Аль-ФатихIа» сурани «Ат-тагъият» дуъа гъалатIар галачиз кIелиз чизвай яхцIур касдилаи тIимил тушиз инсанар хъайитIа, адалай къулухъ нисинин капI хъувун къадагъа я. Эгер и шартIарикай сад къванни кими яз хъайитIа, жуьмядин купунилай къулухъ нисинин капI хъийида. Имам Шафииди (Аллагъ вичелай рази хъурай) вичин «Умму» ктабда кхъизва: «Эгер са шегъерда жуьмядин капI са шумуд чкада ийизватIа, а шегъердин жемятди жуьмядин купунилай къулухъ нисинин капI хъувун лазим къвезва».

Са ни ятIани Аллагъди ﷻ чаз ругуд ваъ, вад капI ферз авунва лугъун мумкин я. Амма имам Шафиидиз (Аллагъ вичелай рази хъурай) Аллагъ-Таалади ﷻ чи хиве йикъа вад капI ферз авунвайди чин тийиз авайни? Жуьмядин купунилай къулухъ нисинин капI хъувун лазим къвезва лугъудайла, адаз а кардикай хабар авачиз авайни?

Аллагъди ﷻ чи хиве суткада ругуд капI тунва лагъана садани тестикъарзава. Нисинин капI, эгер жуьмядин

купунин тамам къиметлувилин, адан гъакъикъивилин гъакъиндай шаклувал арадал къвез хъайитIа авуна кланзавайди я. Идалайни гъейри, эгер вад ферз купуникай сад ахъайнаваз ва ахъайнавай капI гъим ятIа рикIелай алатнаваз хъайитIа, Шариатди, шак амукъ тавун патал, абур вадни цийи кылелай хъувун къалурзава. Яни ахъайнавай са капI къаза хъувун патал вад капIни цийи кылелай хъувуна клан жезва.

Къуй гила а авамри Аллагъди ﷻ чи хиве а купIар тунвач лугъурай.

Инал суал арадал атун мумкин я: шаклувал аватIа вучиз ахътин жуьмядин капI авун герек къвезва? Бязи имамри лугъузвайвал, 40 кас галачиз жуьмядин капI авуртIани жезва. Адан къиметлувал квекай ибарат я? Адан къиметлувални адакай ибарат я хъи, са хуъре, шегъерда жемят вири санал кIватI жезва. Эгер жуьмядин капI гъа са хуъре, шегъерда са шумуд чкада ийизваз хъайитIа, адан къиметлувални агъузди жезва ва ам гъакъикъиди хъунин гъакъиндай шакни арадал къвезва.

Гъаниз килигна ихътин дуъушъра имам Шафииди жуьмядин купунилай къулухъ нисинин капI хъувун истемешзава.

Суал: Са бязибуру сафарда (рекъе) авайла суннат-купIар тавуртIани жеда лугъуз тестикъарзава. Ибур дуъз гафар яни?

Жаваб: Ваъ, дуъз гафар туш. АкI лугъузвайбур чеб Шариатдикай хабар авачирбур я. Абурун гафар къуд мазгъабдикай гъич садавни къадайбур туш. Къуд мазгъабдани а купIар авун суннат я, абур авунай еке суваб ава. Имам аль-Гъазалиди вичин «Игъяъ» ктабда кхъизва: «Сафардиз килигна вуна жуван суннат-купIар акъвазармир. Сафардикай жезвай хийирдилай ваз а купIар тавуна хъайи зиян пара жеда».

Сафарда авайла ферз купIар сададал хкидай (жамгI) ва куъруъ (къаср) ийидай ихтияр ава, и кар гъар сада вичин гуъгуълувилелди ийизва. Амма гъа идал асаслу хъана суннат-купIар авун лазим къвезвач лугъун – им Шариатдин гъавурда тахъунин нетижа я. Сафарда авайлани суннат-купIар акъвазар тавун патал Шариатди абур транспорта, гъатта деведал ацукънавайлани ийи-

дай ихтияр ганва. Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ сафарда авайла деведал ацукънавайлани суннат купIар тавуна тадачир.

Имам Шафииди Джабиралай ихътин гафар гъизва: «Заз деведал ацукъна суннат-купIар ийизвай Аллагъдин Векил ﷺ акуна».

Абу Давуда хабар гузва: «Аллагъдин Векилди ﷺ сафарда аваз суннат-купIар ийиз клан хъайила, ада вичин деве къибледихъ элкъуърдай ва «Аллагъу Акбар» лагъана капI гатIумдай».

Имам Бухариди лугъузва: «Аллагъдин Векилди ﷺ суннат-купIар деведал аламаз ийидай, фарз купIар авун патал ам адалай эвчидай».

Имам тир Бухаридини Муслима Ибн Умаралай ихътин гъадис гъизва: «Аллагъдин Векилди ﷺ деве гъинихъ элкъвейтIани адал ацукъна суннат-купIар ийидай».

Суал: Экуънин купуна «Къунут» («Аллагъумма-гъдина...») дуъа кIелун хъсан тирди тестикъарзавай делилар авани?

Жаваб: Экуънин купуна, къвед лагъай рукуъдилаи хкаж хъайила, «Къунут» дуъа кIелун суннат яз гъисабзава. И карни Пайгъамбардин ﷺ асгъаб Анаса авур ихтилатди тестикъарзава: «Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ вич рекъидалди гъар экуънин купуна «Къунут» дуъа кIелдай. Идан гъакъиндай чаз имам Агъмадани хабар гузва. Имам ан-Нававиди хабар гузвайвал, гъаф алимри и гъадис гъакъикъиди яз гъисабзава. Салафунрин (исламдин сифтегъан асирра яшамеш хъайи михъи, амал-салигъ несилар) чехи паюни экуънин купуна «Къунут» дуъа кIелдай.

Ас-Салам-фото

Суал: КапI ийидайла рукуъдани суждада «ва бигъамдигъи» гафар лугъун герек авач лугъуз тестикъарзавайбур гъахъ яни?

Жаваб: Ваъ, абур гъахъ туш. Пайгъамбарди ﷺ вичи рукуъдани суждада тасбигъдилаи гуъгуъуниз «ва бигъамдигъи» лугъудай. Абу Давуда агакъарнавай гъадисди и кар тестикъарзава («Мугъни», 1- том, 229- чин). Дарукунтиндин ахъагъай

гъадисдини и кар тестикъарзава. Идан гъакъиндай «Итгъаф» ктабдаини (3- том, 60- чин) кIелиз жеда. Винидихъ лагъанвайдал асаслу хъана алимри купуна рукуъдани суждада тасбигъдилаи гуъгуъуниз «ва бигъамдигъи» лугъун хъсан яз гъисабзава.

Суал: Къенвайди патал рикI секинардай капI (саяту-лъ-унс) ийидай ихтияр авани?

Жаваб: Чан аламайбуру ийизвай ибадатрикай къейибуруз хийир авайдакай чна гъеле лагъанай. ГъакI хъайила ихътин кылди авайдан рикI секинардай капI ийиз жеда ва гъа и карди-

кай къейидаз еке хийирни ава. Саяту-лъ-унс гъикI ийизватIа чириз кланзавайбурувай «Фатгъу-лъ-аллам» (2- том, 65- чин) ктабдиз килигиз жеда.

Ас-Салам-фото

Суал: Дуъз рекъелай алатнавай са бязибуру лугъузва хъи, гуя дастамаз къачудайла (гъилер, кIвачер чъухъудайла) дуъаяр кIелун дуъз къвезвач, и кар бидъа я. И гафар дуъзбур яни?

Жаваб: Ваъ, дуъзбур туш. Дуъа гъина хъайитIани ва мус хъайитIани ийиз жезва, анжах туалетда ва маса къацIай чкайра ам кIевиз кIелдай ихтияр авач.

Дуъа - им виридалайни къиметлу ибадатрикай сад я. Дастамаз къачузвайдаз, кисна акъваздалди, дуъа кIелайтIа хъсан я. «Магъалли» ктабда кхъенва: «Ибн Гъиббана зайиф иснад авай гъадис гъанва. Ана

Пайгъамбардини ﷺ и дуъаяр кIелдай лагъана кхъенва». Чаз малум тирвал, хъсан крарикай кхъенвай зайиф гъадисдал амал авуртIа, яни ам ишлемишайтIа жезва (килиг: 1- том, дастамаздикай кхъенвай кыл). Эгер Пайгъамбарди ﷺ вичи кIелнавачиз хъайитIани а дуъаяр кIелайтIа жеда, вучиз лагъайтIа гъич санални ада абур дастамаз къачудайла кIелмир лагъанвач.

КъатI ама

ИСЛАМДИН ОБРАЗОВАНИЕ

Дагъустанда къенин Дайкъалди авай исламдин образование гузвай вузрикай Дагъустандин исламдин университет (ДИУ) виридалайни къилинди я лагъайтла, чун ягълмиш жедач. Сифтедай и университетдиз медресеяр куьтягъ авурбур къабулун къетнавай. Амма пешекаррихъ еке игътияж хъуниз килигна къиле Агъмад-гъажи Абдулаев аваз ректорат алава курсар ачухуниз ва къабулзавайбурун къадар артухаруниз мажбур хъана.

Гила инаг лагъайтла къуд лагъайтла классар куьтягъна къевезвай аялар патал вичихъ лицензия авай махсус медресе ачухнава. Ина пуд йисан мударта къелзава. Идалайни гъейри, университетда са йисан гъазурлухвилини (подготовительный) отделени кардик ква.

Университетда тарсар чпихъ махсус образование авай муаллимрини Дагъустандин машгъур алимри тухузва. Ина имамар, муаллимар, таржумачияр, исламдин рекъай консультантар-советникар гъазурзава.

Университетда вад йисуз къелзава. Ам куьтягъайбурувай, ректоратдин теклифдалди, аспирантурада къел давамар авуртла жеда.

Университетдиз гъахъун сергъятламишнава, яни аниз вуж хъайитлани къабулзавач. Аниз гъахъдайла Исламдин дибар ва урус члал чир хъун фикирда къазва. Экзаменар башламишдалди собеседование тухузва. Къабулдай комиссияди гъакни чкайрилай гъанвай жемъятдин (мискиндин) тлалабунарни къазва.

Са кар къейд авун лазим я – Къиблепатан Дагъустанда Исламдин вилик финин къвалах зайифди тирди фикирда къуна анай атай аялриз гъам экечдайла, гъамни къелдайла еке къезилвилер ганва. Месела, къиблепатан районрай атанвай аялар конкурс авачиз къабулзава. Экзаменрай хъсан къиметар атайбур вири къабулзава. Экзаменар вахуз тахъайбурни са вацран мударта ахтармишзава, нетижа хъсанди хъайитла абуруз къелун давамардай мумкинвал гузва. Къелун патал Къиблепатан Дагъустандай атанвай аялриз алай аямдин истемешунрив къадай къилдин дарамат чара авуна.

Алай вахтунда университетда неинки тек са Дагъустандин, гъакл Россиядин халкъарин маса векилрини (Подмосковьедай, Башкириядай, Татарстандай, Ингушетиядай, Чечнядай ва масанрай)

Исламдин чирвилерин макан

Ас-Салам-фото

къелзава. Университетдиз 15 йисалай 25 йис жедалди яшар авайбур къабулзава. Са бязи дуьшуьшра алимрин чкайрин советрин, жемъатрин тлалабунарни килигна яшар къаз къан тийизвай вахтарни ава.

Учебный план студентрин физиологиядин къетленвилер ва алай девирдин истемешунар фикирда къуна тукъурнава.

Къелна куьтягъайла чкайрилай атанвай тлалабунар фикирда къуна ректоратди пешекарар къве йисан практикадиз ракурзава.

Университетда неинки тек са гадайри, гъакл рушарини къелзава. Абуруз патал Махачкъала шегъердин Сепараторрин поселокда къилди отделение ачухнава.

Университетда къел авун ва яшамин хъун патал студентриз вири шартлар яратмишнава. Вири студентар общежитиедалди таъминарзава. Ам гъа университетдин гъаятда ава. Абуруз йикъа пуд сеферда пулсуз тлуьни гузва.

Университетдихъ вичин подсобный хозяйствони ава. Студентар хуьниз мусурманри гузвай садакъадини еке куьмек ийизва. Иллаки Къурбанд суварин йикъара гъаф куьмекар къевезва.

Студентар гъамиша тербиячийрин гуьзчивилик ква, яни тербиячидиз гъи студент гъина аватла гъи

вахтунда хъайитлани чида. Студентриз физический тербия гунизни къетлен фикир гузва. Ина вири тадаракар авай спортзал, спортплощадка ава. Ана студентриз гъамиша волейбол, мини-футбол къугъвадай мумкинвал ава. Вахт-вахтунда спортдай акъажунарни тухузва. Университетдин физрукди гъар юкъуз пакаман зарядка къиле тухузва. Студентрин сагъламвилел вичихъ еке квалификация авай дуктурди гуьзчивал тухузва.

Университетдин студентриз – гадайриз къвалав гъай Теологиядинни международный алакъайрин институтдин, рушарини Государстводин педколледждин заочный отделенийра къелдай мумкинвал гузва. Экзаменар вахкайдалай гуьгъуьниз студентар къвед лагъай дипломдин иесияр жеда.

И йикъара ДИУ-да приемный комиссияди вичин къвалах башламишнава. Ша, буюр, исламдин чирвилер гудай макандиз!

Чи адрес:

Махачкъала шегъер, Дахадаеван тварцихъ галай куьче, 136, Джумья-мискиндин къаншарда авай дарамат.

Чи корр.

СУФИЙРИН СУЪГЪБЕТАР

Ибрагъим пайгъамбар ﷺ
ва мугъман

Са сеферда Ибрагъим пайгъамбардин ﷺ къвализ са мажуси мугъманвилеиз атана. Пайгъамбарди адан вилик тлуьни эцигна ва адавай Ислам къабулиз къанзавани лагъана хабар къуна. И гафарин ван хъайила, мугъманди тлуьни тавуна адан къвалай къарагъна хъфена. Гъадалай гуьгъуьниз Аллагъ-Таалади пайгъамбардиз вагъйу ракурна, ана лугъузвай хъи, а кас яхцлур йис я динсузвиле яшамин жез ва Аллагъди адаз тлуьн гузва, амма Ибрагъимаз ﷺ са сеферда тлуьн гана ам Исламдал атана къанзава.

Ахпа Ибрагъим ﷺ а касдихъ къекъвена ва адаз хъайи кардикай лагъана. Вагъйудин гафарин ван хъайи динсузди Ислам къабулна ва Ибрагъимахъ ﷺ галаз мугъманвилеиз рекъе гъатна.

Ибрагъим пайгъамбар ﷺ
ва мажуси

Са сеферда Ибрагъим пайгъамбарди ﷺ мажусидиз гуьрметна, адан къвализ мугъмандиз атана. И кар акур малаикри Аллагъдин дустуни Адан душмандиз гуьрметнавайдакай хабар гана. Аллагъди абуруз Вичин дустуниз и кар виридалайни хъсан чизва лагъана. Ахпа Жабраил малаикдиз Ибрагъим пайгъамбардив ﷺ малаикрин гафар агакъарун ва адавай вичи мажусидиз гуьрмет вучиз авурди тиртла хабар къун эмирна. А суалдиз Ибрагъим пайгъамбарди ﷺ вичиз жумартвал ва юмшагъвал Аллагъдивай чир хъана, Аллагъ гъатта Вичиз яб тагузвайбурухъ галазни регъимлу я лагъана.

Усмнан жумартвал

Абу Бакр Халиф тир члавуз къур акъатна ва инсанри адаз четинвилерикай арзаяр ийиз хъана. Абу Бакра абуруз Аллагъди куьмек гуда лугъуз сабур ая лугъузвай. Нянихъ Мединадиз Усмнан 100 деведикай ибарат тир техилдив ацланвай караван хтана.

Каравандин къаншардиз Мединадин алверчийр экъечна ва абуру адаз техил вини къиметдай гун теклифна. "Куьне гъикъван гуда?"- хабар къуна Усмана. "Садай къуд",- жаваб гана абуру. "Заз садай цуд гузва",- лагъана Усмана. "Мединада ваз акъван ни гуда? Чалай гъейри мад алверчийр авач, амма чна акъван гудач". "Аллагъ-Таалади",- лагъана Усмана Пак Къуръандай ихътин мана авай аят къелна: "Хъсан кар авур касдиз Аллагъди хатурлувилиз ва жумартлувилиз килигна цуд сеферда артух сувабар гуда".

ВАЖИБЛУ ИНТЕРВЬЮ

Муху Алиев: Вагъабизм – дядедин идеология я

1 « Республикадин сергъятра вагъабитрин гьерекатрал, вагъабизм экстремизмдив барабар авуна 1999-йисуз къадагъа эцигун юридический рекъяй республикадин Конституциядив къунихъ галазни сад яз куь фикирар гъихътинбур ятла чир хъана кланзавай. Зун гъавурда ава, вагъабизм диндин хилерикай сад я ва и закон Дагъустан Республикадин Конституциядин 30 статьядихъ ва Россиядин Конституциядихъ галаз къазвайди туш. Гъавурда ава, а вахтунда ихътин закон чарасуз герек тир, амма къенин юкьуз и законда са гъихътин ятлани дегишвилер жедани? Яни чаз чизва и закон алай вахтунда са къетлен жуьредин хътинди я. Яни республикада гзаф кваллах федеральный закондин республикадин законодательстводив къадайвал къиле тухванва. ИкI идан гъакъиндай куь хсуси фикирар гъихътинбур ятла чир хъана кланзавай.

М.А.: Диндин гъаларихъ галаз алакьалу яз. Чина дуьньядин пуд дин ава – ислам, хашпара, чувуд. Чувуд дин Урусатдиз гъа инай, Дербендай атана. Ислам динни Россиядиз VII асирда Дагъустандай, Татариядайни Поволжьедай ваь, анра ам VIII асирдилай ава, атана. Заз гъатта субутзава, бес хашпара килисарни чина виридалайни вилик пайда хъана. За им авилъай лугъузва хъи, вири и динар ина гъамиша ислягъдаказ яшамаш хъайиди я, секиндаказ, меслятивилелди. Тарихда чи халкъариз чеб-чпихъ галаз дядеяр хъун вуч лагъай чIал ятла чидач.

Чина гъакъикъи исламдал асаслу хъана ибадат ийизва. Вагъабитар Советрин Союз чкIайдалай къулухъ ва виридаз машгур тир Чеченрин вакъайрихъ галаз алакьалу яз пайда хъана. Чаз вагъабитар авайди тушир. Я 1991-йисуз, я 1992, я 1993-йисарани. Абуру 1994-йисуз Чеченрин сифте дядедин вахтунда пайда хъана. Чинани ва амай регионрани вагъабизм чкIунин асул себебар са гуьзчивални алачиз жегъилар, гадаярни рушар жуьреба-жуьре тешкилатрай араб уьлквейриз кIелиз рекъе тун хъана. Гзафбур абурукай, лугъуз жедая, чав, россиядив къазвай инсанар яз хтанач.

Сифте къилерай чун абуру республикада къиле тухузвай гьерекатрив сабурулаказ эгечIна. Абуруз акси гъич са гьерекатни къабулзавачир, гъатта диндарри лугъузвайтлани, гуя абуру дядеярин асул-чешмеяр я. ГъакI хъунни авуна. Вагъабизм дядедин идеология хъана. Абурун идеологиядин макъсад Дагъустан Россиядикай хкудун, чеб гъавурда акъазвай жуьредин исламдин гъукуматдин халифат тешкилун; и мурадар къилиз акъудунин карда жигъад, дяде тухун, гъатта гъакъикъи исламдал ибадат ийизвайбурухъни галаз; властдин органрин къуллугъчийрихъ галаз саналди кIвалахуникай къил

къакъудун ва икI мад тир. Гъакъикъатда абуру къенин юкьуз са гъихътин ятлани дядедин, къуватлу чпин идеология авай къурулушар, чпин такъатар авай хилер ва мсб. я. Амма и инсанриз чпи гъиле къунвай кардин метлебузвал, хийирсузвал чир хъун лазим я. Къенин юкьуз Россия са цIуд йис виликан хътинди туш. Маса уьлкве я. Къуватлу. Республика масад я. Ина вагъабизм къабулзавач. Дядедалай къулухъни 300 вагъабит къена. Акъуллу хъана кланда. Идеология себеб яз чун садан гъугъунани гъатзавайди туш, гъатта чаз ам аксиди яз хъайитлани, са шартIуналди, нагагъ абуру НВФ-яр (незаконные вооруженные формирования – ред.) тешкилиз ва гъукуматдихъ галаз женг чIугван тийиз хъайитIа. Къуй чпин фикирар гъаз яшамаш хъурай, капI авурай, кландайвал чпиз мукъабур кучудрай. Чна абурувай истемиззавай чеб Аллагъди и чилел ракъурнавай векилар хъиз тухун тавун, чахъ гзаф авай амай динрин векилрив гъурметдивди эгечIун, къуватдалди чпин месэляяр гъял тавун, Конституциядал амал авун я. Ибуру къанунсуз истемизшунар яни мегер? Чпин фикиррин батIулвиллин, хаталувиллин гъавурда такъунмаз абуру законсузбур яз гъисабда. Гъатта 1998-йисуз республикадин сергъятра – Чабанмахидани Карамачида шаиратдин мугъ туькIуьрай вахтундани, анай светский органар акъудайлани, шариатдин судар тешкилайлани чна вагъабизмдал къадагъа эцигначир.

Г.Ш.: Амма Степашин аниз фенай...

М.А.: Эхъ. Хъайи кар я. Ада лагъанай: «Хъсан инсанар ава ана, хъвазвач, чIугъазвач». Амма чна жедайвал тагъкимарнайтлани, са кар къатIанач. Лагъана кланда, а чIавузни, алай вахтундани Кавказда къиле физвай гьерекатрин гъакъиндай дерин чирвилер тахъун себеб яз, москваци Кавказдин рекъяй «савадлуяр» вири жуьредин машгурнавай центрайрин эксперттар и жигъетдай виле акъадайвал хкатна хъиз аквазва. Абурун истемизшунралди чна вагъабизмдин гъакъиндай закон къулухъ вахчудайди туш, я туш хъи, СМИ-йра чапзавай са гъихътин ятлани макъалайрал асаслу язни. Чна хатасузвиллин гъакъиндай жуван халкъдин, Россиядин гъукуматдин виликни жаваб гудайди я. Амма лагъана кланда и закон виче гъугъунлай хтур дегишвилер себеб яз чIагурнавай жуьрединди хъанва. Амма алай вахтунда им къилинди туш. Къилинди и ксар чпин фикирар яракъдин куьмедалди къилиз акъудун патал чалишмиш тахъун ва икI тийидайдан гъакъиндай виридаз малум жедайвал лугъун я. Гъа и вахтунда абуру садани хурук кутадач. Абуру тамаравайбурукай, катна чуьнуьх хъанвайбурукай, ихтиярар хуьзвай органрин къуллугъчийр яна рекъизвайбурукай туба авуна кланда. Абуру гила хъайитлани, Дагъустандал бандитрин дестейри гъу-

жум авурдалай къулухъ 10 йис алатайла хъайитлани, и кардин гъавурда акъун лазим я. Им къилиз акъудун регъят кар туш. Виридалайни къуватлу тагъсир къецепатан уьлквейри, Россиядиз аксибуру, абурун спецслужбайри ийизва. 1999-йисан дядедалай къулухъан девирни чун патал дядедалай са кIусни тафаватлу тушир иви экъичунар галайди хъана. Неинки вагъабитар рекъизва, абурун арадай гзафбур, ихтиярар хуьзвай органрин къуллугъчийрни, гражданарни хаталувилик ква...

Г.Ш.: Яни Дагъустанда?

М.А.: Эхъ. Къве терефдин патайни, нагагъ милиционерар, гражданар, террористар къачуртIа. Йисан къене 30-40 милица рекъизва. Къве сеферда артух вагъабитар рекъизва. Гъикъван жедайди я?

Г.Ш.: Къез вагъабитар, чебни гъиле автомат авачирбур чидани? Куьне Согъратлъ хуьре «ислягъ вагъабитар» лагъай термин ишлемшна, яни чпин гъиле гъич садрани яракъ къун тавунвайбур фикирда аваз.

М.А.: Вагъабитри чпи и кардикай, иллаки алай вахтунда лугъузвач. Согъратлидин вагъабитрикайни, нагагъ абуру ана аватIа, завай са гафни лугъуз жедач. Заз абуру вири ислягъбур хъана кландай. Ва а вахтунда вагъабизмдал къадагъа эцигнавай законни жедачир.

Планда асаслу яз зун къенвай террористрин мукъва-къилийрихъ галаз гуьруьшмиш хъун лазим я. Абурун фикиррихъ яб акалун итижлу я. Фикир гузвани садра, алай вахтунда тамара чуьнуьх жезвай ксар вуьжар ятIа, абуру тайин тир фикиррал алай, яракъ къун тавуна чпин фикирар малумарзавайбур туш...Зи фикирдалди, ина криминал ава. Нагагъ гъукуматди яракъ гадарна хъиз, чпин фикиррин гъахълувал субут авун патахъай истемиззаватIа, гъиле яракъ къуна гъукуматдиз акси экъечIун сакIани фикирда гъакъзавач. Я абурун фикирар гъакIан ичибур я, я абурухъ санлай фикирар чеб авайди туш. Ам адетдин къадагърин дуьнья я.

Чина, Гимрида, белки, къез ван хъана жедая, Сулейманов лугъудай кас авай, ам вичин дестени галаз хъендикай хкечIна. Ара физ чна адахъ галаз меслятдал къведай хътин суьгъбетарзава. Гагъ ам рази жезва, гагъ ада вичиз са тIимил къван вахт це лугъузва...Гъелелиг эхирдал къван къезвазвач.

Г.Ш.: Абуру вири вагъабитар туш хъи. Гъиле яракъ къунвайбурни ава, ислягъбурни. Кабардино-Балкариядиз цIийи президент атайла (2005-йисан Нальчикдин вакъайрихъ галаз алакьалу яз, диндарри гъарай-эвер акъудайла), ада абурухъ галаз санал къведай жуьредин рахунар жагъурна, цIийи политика къиле тухвана.

М.А.: Куьне лугъузва, бес къе ислягъбур ава...Белки, абуру ава жедая. Амма абуру экъечIна клан я, абуру садани манийвал гузвач эхир. Генани, за и ихтилатар къехъ галаз са кабинетда лугъузвач, телевиденидай лугъузвач, ихтиярар хуьзвайбурун вилик ва масанрал рахадайлани лугъузвач. И месэля гъялуни карда къве рехъ ава. Сад лагъайди – вагъабитар гъалиб хъанвайди тестикъарун. Ихътин сегъне (сценарий) тежедайди къез чизва. Амукъзавайди къвед лагъай рехъ – меслятивиллин рахунринди я. Дуьньядин вири динар гъа и рекъел къару я. Чи фикирдалди, анжах гъа и сегъне чавай къилиз акъудиз жедая. Рахунар башламишдалди анжах гъа и рекъяй фена кланзавайди тестикъун лазим я. Вагъабитар лагъайтIа гъа ихътин фикирдал алайди чаз гъеле аквазвач.

Г.Ш.: Ихтиярар хуьзвай органрин кIвалахда са гъихътин ятлани дегишвилер фидани? Месэля, Кабардино-Балкарияда, 2005-йисан вакъайрилай къулухъ, президентди прокурорни МВД-дин къил алуниз туна. Москвада яргъалди суьгъбетар къиле тухвана. Гъарай-эвер акъатунин нетижа хъайи, 2001-2003-йисара къиле тухуз хъайи кIвалахдилай, алай вахтунда Кабардино-Балкариядин ихтиярар хуьзвай органрин кIвалах виликандилай хейлин чара ийиз жедая. Аллагъди вичи яргъазрай, нагагъ Дагъустандани идаз мукъва гьерекатар арадал атайтIа, амма гъайиф хъи, чаз бязи вахтара къадарсуз пад язавай крар аквазва. Милицадин работникри сиягъар (списки- ред.) туькIуьрнава. Инсандив къе автомат гва – пака гвач. Винел патан акунрай жагъуриз гъавалат жезва: гъикI капI ийизватIа, гъикI алукизаватIа. Ахпа инсанривай силис тухуз, абурул гуьзчивал ийиз эгечIзава. Россиядин силис тухунин къайдаяр ихтияр ганвай къайдайрилай сергъятар авачир хътин жуьреда тафаватлу жезва. И карди инсанривай къясасни вахчуз тазва.

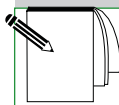
М.А.: Къуватар ишлемшна хъиз и месэля гъялиз тежедайди заз чизва. И кардикай за гъамиша лугъузвач. И жигъетдайни ихтиярар хуьзвай органри чпин кIвалахда и месэля гъялдайла анжах къуват ишлемшна кландач: маса рехъ жагъун тийидайла къуват герек я, къуват къалурун лазим тир вахт арадал атайла. Терроризмдин профилактикадиз артух фикир гун лазим я. Са квел ятлани зун къехъ галаз рази я – чи ихтиярар хуьзвай органри, иллаки МВД-ди, къуватдалди месэляяр гъялзава. И кардиз вичин гъахълу себебарни ава. Амма абуру виликдай хъиз кIвалахзава лагъайтIани дуьз жедач. Хъсан нетижаярни ава, гъелбетда – общественностдихъ галаз гзаф кIвалахзава, критикадиз къил-къилел алаз тагъсирзава. Месэляяр амазма, гъелбетда.

КъатIама

Гъадис

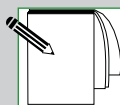
КЪУНШИДИЗ ХАЙИ ДИДЕДИЗ ХЫЗ ГЪУЪРМЕТ АЯ

СУАЛ - ЖАВАБ

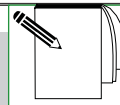
8 928... 76
— Жуван халадин гададиз гъуьлуьз фидай ихтияр авани?

— Жуван талукъ мукъва-къилийриз (халадин ва я имидинбур) гъуьлуьз фидай ва я абурал эвленмиш жедай ихтияр Шариатди гузва, анжах меслят къалурзавач. И кардихъни гзаф себебар ава, абурукай къилинди эвленмиш хъана жезвай аялар зайифбур, сагъламсузбур хъун я. Идан себебни эвленмиш хъанвай жегилрин арада жезвай гъиссер, абурун мукъва-къиливал себеб яз, зайифбур хъун мумкин я лугъуьза. И кардин гъакъиндай медицинадини шагъидвалзава.

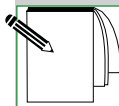
8 988 ... 40
Далдам-зурне гатана мехъерар ийидай ихтияр авани?

— Далдам-зурне гатана мехъерар ийидай ва абурук иштиракдай ихтияр Шариатди гузвач. Эвленмиш хъуналди жегилри чпин цийи уьмуьрдин бине кутаьза. Цийиз ийизвай кар гъарамдилаь, къадагъа авунвай крарилай башламишун дуьз къведани мегер? Гъаниз килигна, ихътин мярекатрал мавлид клелун, жегилриз дуьаяр авун, Аллагъ-Тааладин твар эзбер авун ва гъа икI мад меслят къалуриз жеда.

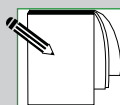
8 928... 26
— Жуван аялдал «Ислам» твар эцигун гунагъ яни?

— «Ислам» Аллагъдиз мутьлуьгъвал лагъай чIал я. Им лап хъсан твар я. Гъаниз килигна, жуван аялдил «Ислам» твар гайи касдиз, иншалЛагъ, гунагъ ваъ, суваб жеда.

8 928 ... 67
— Заз ван атайвал, чпин аялрал урус тварар гузвай диде-бубаяр Къияматдин юкъуз Аллагъди жазаламишда. Зал урус твар ала. За ам дегишарун лазим къвезвани?

— Аялриз мусурмандин иътикъаддиз (вероубеждение) аксивалзавай тварар гун къадагъа я. Абурук, месела, «Джаруллагъ» (Аллагъдин къунши), «Ибнуллагъ» (Аллагъдин хва) ва мсб. акатзава. Къадагъа я аялдил Аллагъдин тварарикай сад гун, месела, «Арагъман», «Аллагъ», Алькъуддус». Гъакъни аялриз маса динриз хас тир, регъимсуз, инсафсуз зулумкаррин, атеистрин тварар гун меслят къалурзавач.

8 928.. 47
— Запабар авай шейэр яни ва абурукай хийир авани?

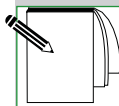
— Имам ан-Нававидин, Аль-Гъафизан ва маса гзаф алим-рин фикирдалди, Шариатда хийирдин запабар авуниз ихтияр гузва, анжах пуд шартлуналди:
1) Запабра анжах Аллагъдин тварар ва Адан сифетар хъана кланда.
2) Абуру араб чIалал ва вичин гъавурда гъатзавай маса чIалал кхъин.
3) Запабрихъ чпихъ са гъихъ-

тин ятлани къуват авайдан чIалахъ тахъун, куьмек анжах Аллагъди гузвайдахъ инанмиш хъун (Рамазан БутIи. Фикъгъус-сирати-н-Набавийа).

Аллагъ-Тааладихъ «Мусабиту-ль-асбаб» (Себебар арадал гъизвайди) лугъудай сифет ава. Гъар са шей патал Аллагъди себеб халкънава. Месела, каш къин патал – фу, хуьрек, гъаратвал къин патал – яд, азаррикай сагъарун патал – дарманар, духтурар. Анжах чун са кардихъ инанмиш хъун чарасуз я – тлуьн, яд, духтурар, дарманар, запабар – ибур вири чараяр я. Куьмек гузвайди анжах Аллагъ я.

Ибн Умара вичин аялриз дуьаяр, Къуръандин аятар чирдай. Клелиз чин тийидайбурун туьтуьна ада дуьаяр авай запабар куьрсардай.

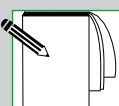
8 928...70
— Куь газетда гъар са «Аллагъ» лугъудай гафунилай къулухъ са ишара гъалтзава. Идахъ вуч мана ава?

— «Аллагъ» гафунилай къулухъ гъалтзавай ишара араб чIалал кхъенвай «Субханагъу ва тагъала», яни «Ам пак ва зурба я» (Свят Он и велик) гафар я. Гъакъни Пайгъамбардин гуьгъуьнилай «Салла-л-Лагъу гъалейгъи ва саллама» - «Къуй Аллагъди адан килел салаватарни саламар гъурай» (Да благославит его Аллагъ и приветствует), асгъабрин тварарикай къулухъ «Разия Аллагъу гъангъу» - «Къуй Аллагъ вичелай рази хъуй» (Пусть будет доволен им Аллах) гафар я.

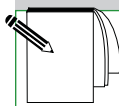
8 928...11
— Сурарилай хтайла чин вучиз чуьхуьзва?

— Сурарилай хтайла чин чуьхуьн Шариатда авач. Анжах мейит чуьхвейдаз суннат яз тамам дастамаз къачун меслят къалурзава. Гъакъни мейит тухвайда ва я адахъ галукайдаз дастамаз къачун хъсан яз гъисабзава.

8 928 ...86
— Араб чIал чин тийидай касдиз Къуръан клелдай ихтияр авани?

— Араб чIал чир хъун Къуръан клелиз ихтияр гузвай шартарика акатзавач. Анжах Къуръан араб гъарфаралди дуьз клелун патал ам клелдай къайдаяр (тажвид, махраж ва маса илимар) чир хъана кланда. Гъаниз килигна, Къуръандин аятар сифте чирзавайда и кар винидихъ твар къунвай илимрикай хабар авай касдихъ галаз авун чарасуз я. Мадни, Къуръан гъиле къуна клелзавай касдив дастамаз (омовение) хъун чарасуз я.

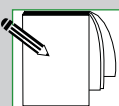
8 988... 60
— Зи дидени буба 25-30 йис идалай вилик рагъметдиз фена. А чIавуз зун гъвечIи аял тир. Гила за зикр авуналди ва я суннат-сивер къуналди абуруз авай хийир авани?

— Гъар са мусурмандивай хийирлу крар (садакъа гун, Къуръан клелун, зикр авун ва мсб.) авуна абурай къвезвай суваб кьейибурун руьгъериз бахш ийиз жеда. Пайгъамбардин гъадисда лагъанва: «Адаман хва (яни мусурман – ред.) кьейила адан вири крар акъваз жезва, анжах пуд шей квачиз – садакъатун жариятун (даим амукъзавай садакъа: рекъер, булахар туьклуьрун, мискинар эцигун ва гъа икI мад), вичикай хийир хкудзавай илим ва адаз дуьа ийизвай диндин тербия ганвай велед».

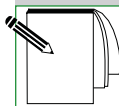
8 988...00
— Гъуьлуьз фидалди за зи рацIамар акъудзавай (абур къалинбур я). Гила заз гъуьлуь и кар авун къадагъа ийизва. За вуч авун лазим я?

— РацIамар акъудун гъуьлуьз фидалдини, гъакI гъуьлуьз фейилани къадагъа я. Анжах абур чарадан вил акъадайвал лап гзаф къалиндиз экъечIна инсандин чин эйбечер (уродливый) ийизватIа, гъа вахтунда абур акъуддай ихтияр ава.

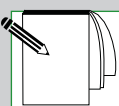
8928...71
— Чи хуьре инсан кьейидалай къулухъ 52- юкъуз, йис хъайила мавлидар авун адет хъанва. Пайгъамбардин мавлид ихътин йикъариз тухудай ихтияр авани?

— Мавлид гъи юкъуз авуртлани жеда. Адет яз, ам шад йикъара – аял хъайила, мехъерар ийидайла, гада армиядин жергейрай хтайла ва гъа икI мад кьиле тухузва. Мавлид гъакъни кьейидан тварцихъ авуртлани жеда. Анжах са кар рикелай алудна виже къведач – инсан кьейидалай гуьгъуьниз 40, 52- югъ ва йис атлун кьейд авун ва гъа идахъ галаз алакьалу яз са гъихътин ятлани мярекатар кьиле тухун Шариатди къадагъа авунва.

8963... 48
— Гъар сеферда, дастамаз къачудайла, за кIвачер чуьхуьзва. Чи хуьре са бязибуру чпи кIвачеривай гъакI гилер гъязвава лугъуьза.

— Дастамаз къачун капI авунин чарасуз шартарикай сад я. Амни агъадихъ галай чарасуз гъерекатрикай ибарат я: гъилер чуьхуьнихъ галаз ният авун, чин чуьхуьн, къунтерни галаз кьве гъилни чуьхуьн, кьежей гъилерал кьилел кап алтадун (масхI), клегъебарни галаз кIвачер чуьхуьн ва гъа крар вири галай-галайвал авун. Гъаниз килигна, дастамаз къачудайла чпин кIвачеривай гъакI гъилер гъязгъайбуру, имам Шафиидин мазгъабдалди, чпин капI цийи кьилелай хъуьна клан жезва.

8 928... 94
— Жегил мусурманриз садаз сад клан хъун гунагъ яни? Шариатди и кардин гъакъиндай вуч лугъуьзва?

— Сад садал эвленмиш хъунин ниятдалди клан хъун Шариатди къадагъа авунвач.

ИЛИМ ХАЗИНА, АДАН КУЪЛЕГАРНИ ГУЗВАЙ СУАЛАР ВА АБУРУКАЙ ХКУДЗАВАЙ МЕНФЯТ Я

Гъядис

СУАЛ-ЖАВАБ

Клелзавайбурун суалриз жавабар ДИУ-дин преподаватель **Адил Ибрагимова** гузва

8963...48
— Заз зи диде-бубадини стхайри куплар авуна кланзава. Амма абуру и кар Аллагдай ﷺ гайи са юкьуз ийида лугъузва. Заз куйне абур дуъз рекьел гъидай са жаваб ганайтла кланзавай.

— Гунагь крар ийиз абур Аллагдай ﷺ тиварцихъ галаз алакьалу авун клевелай къадагъа авунвай кар я. Гьелбетда, жезвай крар (гъам хъсанди, гъам писди) Аллагдай ﷺ къадар (Воля) сеbeb яз жезвайдал шаклу хъана кландач. Анжах Аллагь-Таалади инсандиз акьул (Разум) ва хядай мумкинвал (Выбор) ганва. Акьулдин куьмекдалди инсанди вичи хязжава ва я адаз Аллагдай ﷺ гъи кар хуш я, гъи кар даклан я чир жезва. Жуван хушуналди капл тавунни Аллагь-Таалади лап еке гунагьрин жергеда тунва. Гъар са мусурмандиз капл Аллагдай ﷺ чи хиве тунвай ферз тирди чир хъун лазим я. Къияматдин юкьузни, гъахъ-гъисабдин вахтунда, сифтени сифте гудай суал куплуни гъакьиндай я. Гъаниз килигна капл тийизвай касди туба авуна куплар ийиз башламиш тавуртла, Къияматдин юкьуз ам Аллагдай ﷺ ажугьдик акатун мумкин я.

8 909... 65
— Капл ийизвай дишегьлидиз гъижаб алуки тийидай ихтияр авайни? Им са гъакьван важиблу кар яни?

— Гъижаб алукулун гъар са мусурман дишегьлидин хиве тунвай буржи я. И карни капл авунихъ ва я ам тавунихъ галаз алакьалу авун дуъз къезвач. Яни беден ва адан паяр маса итимрин вилеривай хуьн, капл тийиз хъайитлани, гъар са мусурман дишегьлидиз ферз я. Анжах икI туштла, и кар капл тавунин сеbeb хъана кландач, яни капл гъикI хъайитлани авуна кланда. Гьелбетда, куплуниз гъазур хъайила гъиджаб алукулун чарасуз я. Пак Къуръандани Пайгъамбардин ﷺ гъадисра лаганва хъи, вири шартлар амал авуна риклин сидкъидай авунвай куплуни инсан пис краривай яргъа ийида.

8963... 48
— Чи хуьре плир ава. Заз адаз ва гъакни суарал фено дуба ийидай ихтияр авани?

— Са шакни алачиз, ава. Муслималай атанвай Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лаганва: «За квез суарал фин къадагъа авунвай, гила за квез ихтияр гузва»
Итимриз суарал фин суннат я. И карди абурун рикел кьиникъ, эхират авайди хкида. Дишегьлидиз лагъайтла, гъа вич яшамиз жезвай чкада (хуьре, шегьерда) дишегьлийрихъ галаз вичин мукьва-кьилийрин суарал фидай ихтияр ава. Эгер мукьва-кьилийрин суар масана аваз хъайитла, дишегьлидиз аниз анжах вичин гъуьл ва я магърам (вичел эвленмиш жедай ихтияр авачир талуьк кас – буба, стха, хва...) галаз фидай ихтияр ава. И дуьшуьздани дишегьлийри агъадихъ галай шартлар кьилиз акьудна кланда: клевиз шехъ тавун ва Шариятди истемиззавай къайдада (гъижаб) алукулун.
Суарал атайла, и жуьреда салам гуда: «Ассаламу алейкум, дара къавми муьминин. Ва инна, ин шаъа-л-Лагъу, бикум ляхликъун».
«Ассаламу алейкум, я муьминрин къавм (жемьят). Чунни, Аллагдай ﷺ гайитла, куь патав хуькведа».
Ахпа Къуръандай суарай («Фатихла», «Ясин») клелна абурун суваб кьейибурун руьгьериз бахш авуртла хъсан я. («Нуру-ль-къулуб»).

ДАГЕСТАНСКИЙ ИСЛАМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ И МЕДРЕСЕ ИМЕНИ ШЕЙХА МУХАММАД-АРИФА

Объявляют прием абитуриентов на очередной 2009/10 учебный год

Обучение предназначено для получения целостных знаний о религии и подготовки специалистов со средним и высшим профессиональным религиозным образованием.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ:

- ✓ в Дагестанском исламском университете – 6 лет, включая один год на подготовительном отделении;
- ✓ в медресе – 3 года.

В университете принимаются юноши и девушки, имеющие среднее полное общее образование,

в медресе – имеющие основное общее образование.

ПЕРЕЧЕНЬ ДОКУМЕНТОВ:

- ✓ нотариальная копия документа об образовании;
- ✓ копия паспорта – 2 шт.;
- ✓ фотокарточки размером 3x4 в количестве пяти штук;
- ✓ медицинская справка Ф 086;
- ✓ прививочный сертификат Ф 156/у-93;
- ✓ рекомендация от преподавателя религиозного обучения либо от руководителя мечети (имамы), расположенной по месту жительства абитуриента.

Прием документов с 1 июня.

г. Махачкала, ул. Дахадаева, 136
тел.: 67-55-08

Центр создания семьи «Аль-Арус»

ПРИГЛАШАЕТ ВСЕХ, КТО УСТАЛ ОТ ОДИНОЧЕСТВА И ГОТОВ К СЕРЬЕЗНЫМ СЕМЕЙНЫМ ОТНОШЕНИЯМ.

Наша цель служить людям и оказывать помощь тем, кто в силу разных обстоятельств остался одиноким. Создание семьи, в которой царят взаимоуважение и любовь друг к другу является Богоугодным делом. Желающие могут обратиться конфиденциально. Мы рады, что за время работы наш центр сумел помочь людям.

ИншааЛлах, поможем и вам!

Обращаться по тел. :
Для мужчин – 8 928 559 89 63
Для женщин – 8 988 295 27 41

Рузнама

ИЮЛЬ

югъ	Пакаман Ас-СубхI	Рагъ экъечI- завай вахт	Нисинин Аз-Зугьр	Рагъдан- дин Аль-Гласр	Гъетрен Аль- Магъриб	Мисен Аль- Гишаъ
1	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
2	2.53	5.15	12.53	16.56	20.34	22.33
4	2.55	5.16	12.53	16.56	20.33	21.31
6	2.58	5.18	12.54	16.57	20.32	22.30
8	3.01	5.18	12.54	16.57	20.31	22.29
10	3.03	5.20	12.55	16.57	20.30	22.28
12	3.06	5.21	12.55	16.57	20.29	22.26
14	3.09	5.22	12.55	16.56	20.28	22.24
16	3.11	5.24	12.55	16.56	20.26	22.22
18	3.14	5.26	12.55	16.56	20.25	22.20
20	3.17	5.27	12.55	16.56	20.23	22.16
22	3.19	5.29	12.55	16.55	20.23	22.14
24	3.23	5.31	12.55	16.55	20.21	22.10
26	3.26	5.32	12.55	16.54	20.20	22.07
28	3.30	5.34	12.55	16.53	20.18	22.03
30	3.34	5.36	12.55	16.53	20.15	22.00

Учредитель
Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакциядин Совет
Агъмад-гъажи АБДУЛАЕВ
Сулейман-гъажи ТАГЪИБЕКОВ

Редактор
Зулейха ХАНМЕГЪАМЕДОВА

Канонический редактор
Шамиль ОМАРОВ

Верстка
Асият ХАНОВА

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____

Сдано в печать 12 июня 2009 г.

Тираж 5000 экз.

Адрес редакции:
367015 РД, г. Махачкала, ул. М. Ярагского, 128

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: info@assalam.ru
web: www.assalam.ru